

Штепура А. П.

ПОЛЬСЬКА МОВА В ТАБЛИЦЯХ

2022

817.111

88

(. .)
4 27.10.2022 .

Рецензенти:

Стахнюк Н.ó

Халимон I. Й.ó

Штепура А. П.

88

2022. 89 .

« . . ».

B2),

УДК 817.111

© . . ., 2022

© . . ., 2022

Spis treści

1. Fonetyka. Alfabet, głoska, litera. Dwuznaki.....	4
2. Głoski polskie. Podział głosek.....	6
3. Upodobnienie wewnątrzwyrazowe i międzywyrazowe.....	14
4. Uproszczenia grup spółgłoskowych.....	14
5. Fleksja. Człony mowy.....	15
6. Odmienne i nieodmienne, samodzielne i niesamodzielne człony mowy.....	15
7. Czasownik. Cechy gramatyczne czasownika. Koniugacja.....	16
8. Czasy czasownika.....	16
9. Tryby czasownika.....	20
10. Strony czasownika. Czasowniki przechodne i nieprzechodne.....	23
11. Czasowniki niedokonane i dokonane.....	24
12. Osobowe i nieosobowe formy czasowników.....	26
13. Imiesłowy przymiotnikowe i przysłówkowe.....	27
14. Funkcje składowe czasownika.....	29
15. Rekcja czasownika	30
16. Rzeczownik. Cechy gramatyczne rzeczownika.....	31
17. Rodzaj rzeczownika. Deklinacja rzeczownika.....	32
18. Rzeczowniki nieodmienne. Odmiana osobliwa	50
19. Przymiotnik. Cechy gramatyczne przymiotnika.....	53
20. Deklinacja przymiotników	54
21. Stopniowanie przymiotników.....	56
22. Funkcje składowe przymiotnika.....	57
23. Liczebnik. Cechy gramatyczne liczebnika	58
24. Funkcje składowe liczebnika	58
25. Odmiana liczebników.....	58
26. Zaimek. Cechy gramatyczne zaimków.....	72
27. Przysłówek. Zaimek przysłówkowy.....	81
28. Przyimek.	83
29. Spójnik.	84
30. Wykrzyknik.	84
31. Partykuła.	85
32. Indeks terminów gramatycznych	85

FONETYKA ó to dzia€ naukio j zyku, który zajmuje si d wi kami mowy (g€skami), akcentem, intonacj .

ALFABET ó to zbiór danego j zyka u€ ony w ustalonym porz dku.

Litery	Nazwy liter	Вимова відповідних звуків (умовно передано українськими знаками)
Aa	õaö	[]
ą	õo nosoweö	[(),]
Bb	õbeö	[]
Cc	õceö	[]
Ćć	õcieö	[']
Dd	õdeö	[]
Ee	õeö	[]
ę	õe nosoweö	[(),]
Ff	õefö	[]
Gg	õgieö	[]
Hh	õhaö	[]
Ii	õiö	[]
Jj	õjotö	[]
Kk	õkaö	[]
Ll	õelö	[']
Łł	õe€	[]
Mm	õemö	[]
Nn	õenö	[]
Ńń	õe ö	[']
Oo	õoö	[]
Óó	õo kreskowaneö	[]
Pp	õpeö	[]
Rr	õerö	[]
Ss	õesö	[]
Śś	õe ö	[']
Tt	õteö	[]
Uu	õuö	[]
Ww	õwuö	[]
Yy	õyö	[]
Zz	õzetö	[]
Żż	õzietö	[']
Źź	õ etö	[]

Dwuznaki	
Znak	Вимова (умовно передано українськими знаками)
Ch	[]
Cz	[]
Sz	[]
Rz	[]
Dz	[]
Dź	[']
Dż	[]

Struktura dźwiękowa wypowiedzi			
Jednostka wypowiedzi	Charakterystyczne cechy akustyczne	Samodzielne znaczenie	Przykład
Zdanie	charakterystyczna intonacja, akcent zdaniowy	tak	Idzie siwy pan. (1 zdanie)
Wyraz	oddzielenie pauzami od reszty wypowiedzi, akcent warazowy	tak	Idzie, siwy, pan (3 wyrazy)
Sylaba	ci g d wi ków wypowiedzany zawsze nieprzerywanym strumieniem powietrza	na ogółnie	I, dzie, si, wy, pan (5 sylab)
Głoska	najmniejszy odrębny przez ludzkie ucho segment wypowiedzi	na ogółnie	I, d, e, , i, w, y, p, a, n (10 głosek)

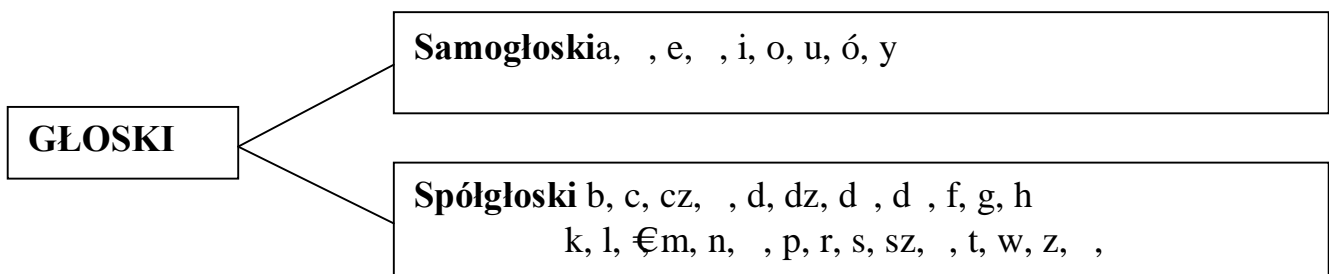
Najważniejsze pozycje w wyrazie	
Pozycja	Definicja
Nagłos	pierwsza głoska wyrazu
ródgłos	głoski znajdujące się pomiędzy pierwszą a ostatnią
Wygłos	ostatnia głoska wyrazu

Narządy mowy		
Podział	Narządy	Charakterystyka roli
Rezonatory	tchawica	doprowadza powietrze z płuc, wpływa na barwę głosu danej osoby
	krta	wpływa na kształtowanie się dźwięku
	jama gardłowa	wpływa na kształtowanie się barwy głosek
	jama nosowa	jeśli powietrze przez nią przepływa, powstaje głoski o barwie nosowej
	jama ustna	decyduje o barwie dźwięku niemal wszystkich

		głoski
Narządy ruchowe	wi zadanie głosowe	le li drgaj , powstaj samogłoski i spółgłoski dźwięczne
	podniebienie miękkie	zamyka lub otwiera dostęp powietrza do jamy nosowej
	język	jego ułożenie decyduje o powstawaniu wszystkich samogłosek i wiążących spółgłosek (oprócz wargowych), drganie towarzyszy głosce r
	wargi	Zbliżają się do siebie decydując o powstawaniu spółgłosek wargowych (p, b, f, w, m), ich ułożenie wpływa na brzmienie samogłosek

LITERA ó to graficzny (napisany, wydrukowany) znak głoski.

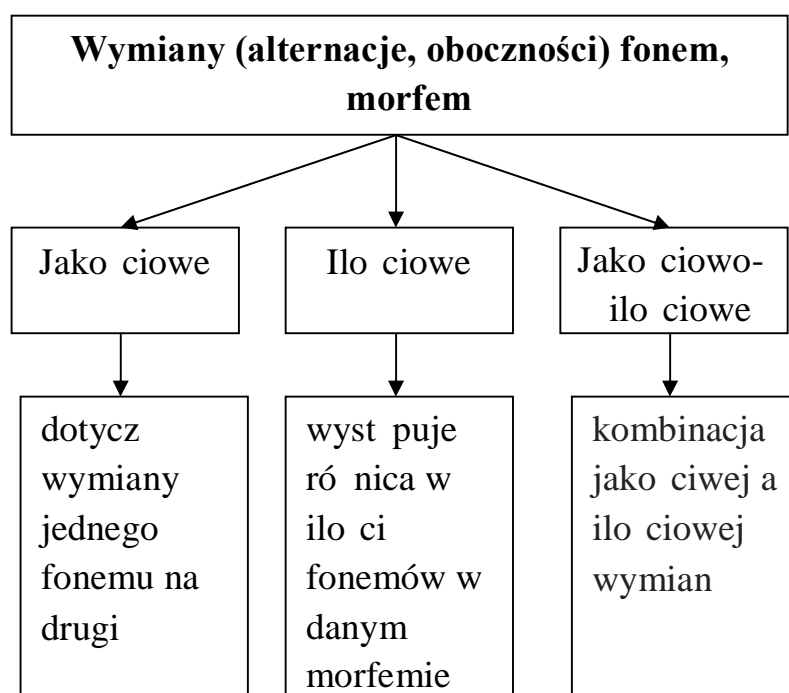
GŁOSKA ó to najmniejszy dźwięk mowy, który można wyodrębnić słuchem.

Głoski ustne	Przy ich wymawianiu powietrze przechodzi tylko przez usta	np. a, o, u, i, b, t, k, l, r, f, w, z
Głoski nosowe	Przy ich wymawianiu powietrze przechodzi nie tylko przez usta, ale też przez nos.	, , m, n,
Głoski dźwięczne	Przy ich wymawianiu drgają wiązki głosowe.	b, d, g, w, z, /rz, , d , d , j, m, n, l, ł, r oraz wszystkie samogłoski
Głoski bezdźwięczne	Przy ich wymawianiu nie drgają wiązki głosowe.	p, t, k, f, s, sz, , , cz
Spółgłoski miękkie	rodek języka wznosi się ku podniebieniu.	, , , d , , p', b', f', w', m', l', k', g', ch', j
Spółgłoski twarde	rodek języka zajmuje inne położenie	p, b, t, d, k, g, f, w, s, z, sz, /rz, c, dz, cz, d , h/ch

SAMOGŁOSKI

Klasyfikacja samogłosek polskich / Trójkąt samogłosek podstawowych							
Pionowe ruchy j zyka	Kształotworu mi dzy wargami	Poziome ruchy j zyka					
		Przednie		rodkowe		Tylne	
		Ustne	Nosowe	Ustne	Nosowe	Ustne	Nosowe
J zyk uniesiony najwy ej ó samogłski wysokie	okr głski	i y				u	
J zyk uniesiony rednio ó samogłski rednie	okr głski	e	ę (g sty)			o	o(a) (p sowy)
J zyk w poeni niskim ó samogłski niskie	Oboj tne poenie warg			a			

NAJWAŻNIEJSZE WYMIANY SAMOGŁOSEK W JĘZYKU POLSKIM

Wymiany jakościowe		Wymiany ilościowe	
a:e	biały:bielszy, lato:letni,sieć:siatka	o:ę	okno:okienko, sen:snu, kotek:kotka
o:e	niosć:niesie, zielony:ziele	o:o	Osioł:osioł, kozioł:koziół
o:a	robić:porabia , upodobnić:upodabnia	o:a	umrć:umarćdrć:darćm
o:ó	koza:kózka, wóz:wozi , robić:rób	o:i	zapnąć:zapinam
ó:a	mówić:mawia , wrócić:wraca	o:y	zatkać:zatykam
ę:a	gęść:gęska, rękaw:rzeka, męć:męca, okręć:okręćny, tręćba:tręćbacz		

SPÓŁGŁOSKI

Klasyfikacja spółgłosek

W tradycyjnej klasyfikacji spółgłosek, obrazującej układy narządów artykulacyjnych, uwzględnia się:

- a) zachowanie się w zależności od miejsca
- b) miejsce artykulacji
- c) stopień zbliżenia narządów mowy
- d) podniebienie miękkiego
- e) palatalno

Klasyfikacja spółgłosek polskich

Stopień zbliżenia narządów mowy	Udział Wiązadeł głosowych	Polożenie podniebienia miękkiego	wargowe	wargowo-zębowe	przednio-językowo-zębowe	przednio-językowo-dziąsłowe	środkowo-językowe	tylnojęzykowe	
								twarde	zmiększone
zwarte	d wi czne	ustne	b (bar)		d (dom)			g (gaz)	g' (gil)
	bezd wi czne	ustne	p (pas)		t (tom)			k (kos)	k' (kij)
szczelinowe	d wi czne	ustne		v(w) (wata)	z (zamek)	fl () (yto)	(rebak)		
	bezd wi czne	ustne		f (fala)	s (suwak)	–(sz) (szafa)	(miech)	(h) (haś)	'(h') (hiacynt)
								(ch) (chory)	'(ch') (Chiny)
zwarto-szczelinowe	d wi czne	ustne			(dz) (dzwon)	(d) (d em)	'(d) (d wi k)		
	bezd wi czne	ustne			c (cał)	(cz) (czas)	(wier)		
półzwarte	d wi czne	nosowe	m (mama)		n (nos)		(ko)		
	d wi czne	ustne			(ł) (łwa)	l (las) r (rok)	(j) (maj)		

NAJWAŻNIEJSZE WYMIANY SPÓŁGŁOSEK

t:ć d:dź s:ś z:ż n:ń	kot:koci, wiat:wieci m:dy:m:dzie , id :idzie klasa:klasie, nios :niesiesz koza:kozie, wioz : wieziesz pan:pa ski, Konin:koninski	k:c, cz g:dz, ż ch:sz	piek :picze, daleko:dalece, r ka:r ce droga:drodze, warga:wardze, Bóg:Bo e muchy:musze, kruchy:kruszy
st:śc zd:źdź	tekst:tek cie, wzrost:wzro cie gniazdo:gnie dzie, pojazd:poje dzie	r:ż (rz) ł:l	góra:górze, morze:morski, kara :karz cy ska:skalny, mas:ma lane, ma:malutki
p:p' b:b' f:f' w:w' m:m'	psa:pies, ch:pcy:ch:piec ryba:rybie, grób:grobie szafa:szafie, strefa:strefie kawa:kawiarnia, piwo:piwiarnia s:ma:s:miany	sk, st:szcz zg, zd:źdź	klaska :klaszcz , pusty:puszcza mózg:mó d ek, gwizda :gwi d
t:c d:dz s:sz z:ż	wiat: wiecki, kobieta:kobiocy g:dk:gdz , wida :widz pisa :pisz , nios :nosz wi za :wi , wóz:wo	sz:ś ż:ż c:ć dz:dź c:cz dz:ż	nosz :nosisz, mysz:mysi wo :wozisz, du y:duzi lec :lecisz, chc :chcie siedz :siedzisz, widz :widzia ulica:uliczka, r ce:r czny ksi dz:ksi a, pieni dz:pieni ek
Uwaga: ró ne wymiany g:sek mo na cz sto po:czy w tzw. szeregi alternacyjne g:sek, na przyk: d: s: :sz (kosa:kosi :kosz), t: :c: (plot :pleciesz:plecenie:ple), k:c:cz: (r ka:r ce:r czka:r cia), g:dz: : (noga:nodze:nó ka:nózia).			

NIEKTÓRE REGUŁY POPRAWNEJ WYMOWY

Litery	Reguła wymowy	Wymowa poprawna
ą, ę	ą na ko cu wyrazu nale y wymawia jako nosow samog:sk , nie jako [om], [o]	[id], [myj]
	ę na ko cu wyrazu nale y wymawia jako elub lekko nosowo (wyrane ó aktorskie)	[vidze kobjete]
	nie wymawia nosowo przed l, ł w formach czasu przesz:go (wyrane , ó aktorskie)	[v o: , [zj :]
	wyrane nosowo przed f, w, s, z, ś, ź, sz, ż, j, ch	[v sy], [k yc]
	przed ch, k, k', g, g' nale y wymawia tylnoj zykowe n (tzn.η)	[ro k], [dro 'g'em], [ve 'g'el]
a, e, i, o, u, y + m,	nale y wymawia z samog:sk nienosow	[g'emza], [gzyms], [kom a], [kompot], [kontakt], [koncesja],

n		[ondulacja], [antracyt]
au, eu	w nagłose takie połączenia tworzą jedną sylabę, nie wolno ich rozbić na dwie	[a-fo], [a-tycja], [e-forja], [e-ropa]
	na granicy przedrostka i rdzenia kładą głoski nalewy i wymawia oddzielnie	[zy-uva y], [na-uka]
oi, ai	obiegłoski nalewy i wymawia oddzielnie	[o-i-na], [la-icyzacja]
ge	w wyrazach poch. obcego wymoga twarđa	[evangel'ja]
	w zdrobieniach Genio, Genia i w skrótowcach literowych, np. AGH ó mi kka	[g'e o], [g'ena], [ag'eha]
trz, drz, itp.	d, t przed rz, ź, sz, cz , nie nalewy i upraszcza do samego [cz], [d] lub [sz]	[tszeba] a. [czszeba], [and-ej] a. [and - ej], [d-ewo] a. [d - ewo], [stsza-] a. [szczy-]
dź	d w wyrazach obcych stanowi jedną głoskę	[d em], [d okej]
ł	nie pomija przed u i mi dzy samogłoskami	[głpi], [da-]
ść	na końcu wyrazu wymawia wyrażenie	[volno], [mi-]
w	po spółgłosce bezdźwięcznej nalewy i wymawia jako f	[tfasz], [sfojski], [czfartek], [krfawy]
j	w połączeniach -sji, -zji, -cji wyrażenie ji	[mis'ji], [az'ji], [racji]
bio, dia, rio	w wyrazach zapożyczonych nalewy i wymawia jako jedną, a nie dwie sylaby	[bjolok], [prjorytet]

WYMOWA ą/ę		
przed	ą (nosowy)	ę (nosowy)
f-w	w sy	g sty
s-z	ga-	g
ś-ź	w	ci ki
sz-ż	w cha	w ch
ch		j zyk
	om	em
p-b	z b k piel sk py d b go-	z by t py głboki d by go-
	on	en
t-d c-dz cz-dz	m dry pieni dz b-	m drzec pieni dzy b-

	k t w troba pi tek	t tno t cza wi c
	oń	eń
ć-dź	b d zamkn wzi	b dzie s dzia pi
	oŃ	eŃ
k-g	m ka poci g	W gry b€kitny
	o	e
ł	zacz € wzi €	zacz li wzi li pi tnasty/pi tnastka dziewi tnasty/dziewi tnastka
końcowe	ą	ę
	Id , pisz	Kupi (e) t () sukienk (e).

AKCENT WYRAZOWY

AKCENT WYRAZOWY w j zyku polskim pada zasadniczo na przedostatni sylab wyrazu.

Wyjątki – wyrazy akcentowane nie na przedostatnią sylabę

Akcent	Rozważane wyrazy	Przykłady
Ostatnia sylaba	wyrazy jednosylabowe	bi , stó€ g€d, wstecz, wschód
	arcy-, wice- itp. poprzedzaj ce rzeczownik jednosylabowy	arcy le , eks m , wice król, wice mistrz
	niektóre skrótowce w mianowniku	wf (wu ef), erka em, peer el
	niektóre wyrazy zapo yczone	a pro pos [apro po], atta ché [ata sze], pu reé[pi re]
	pojedyncze inne wyrazy	aku rat (rzadziej: a kurat)
3. sylaba od końca	formy 1. i 2. osoby liczby mnogiej czasu przesz€go	byli my, byli cie, ku pi€ my, ku pi€ cie, zaro bili my, od da€ cie
	spójniki po€czone z ko cówkami osobowymi	aby my, a eby cie, cho by my, gdyby cie, oby my, eby my
	wyrazy obcego pochodzenia zako czone na -ika, -yka	a kustyka, A meryka, Afryka, astro nautyka, bo tanika, charakte rastyka, dy daktyka,

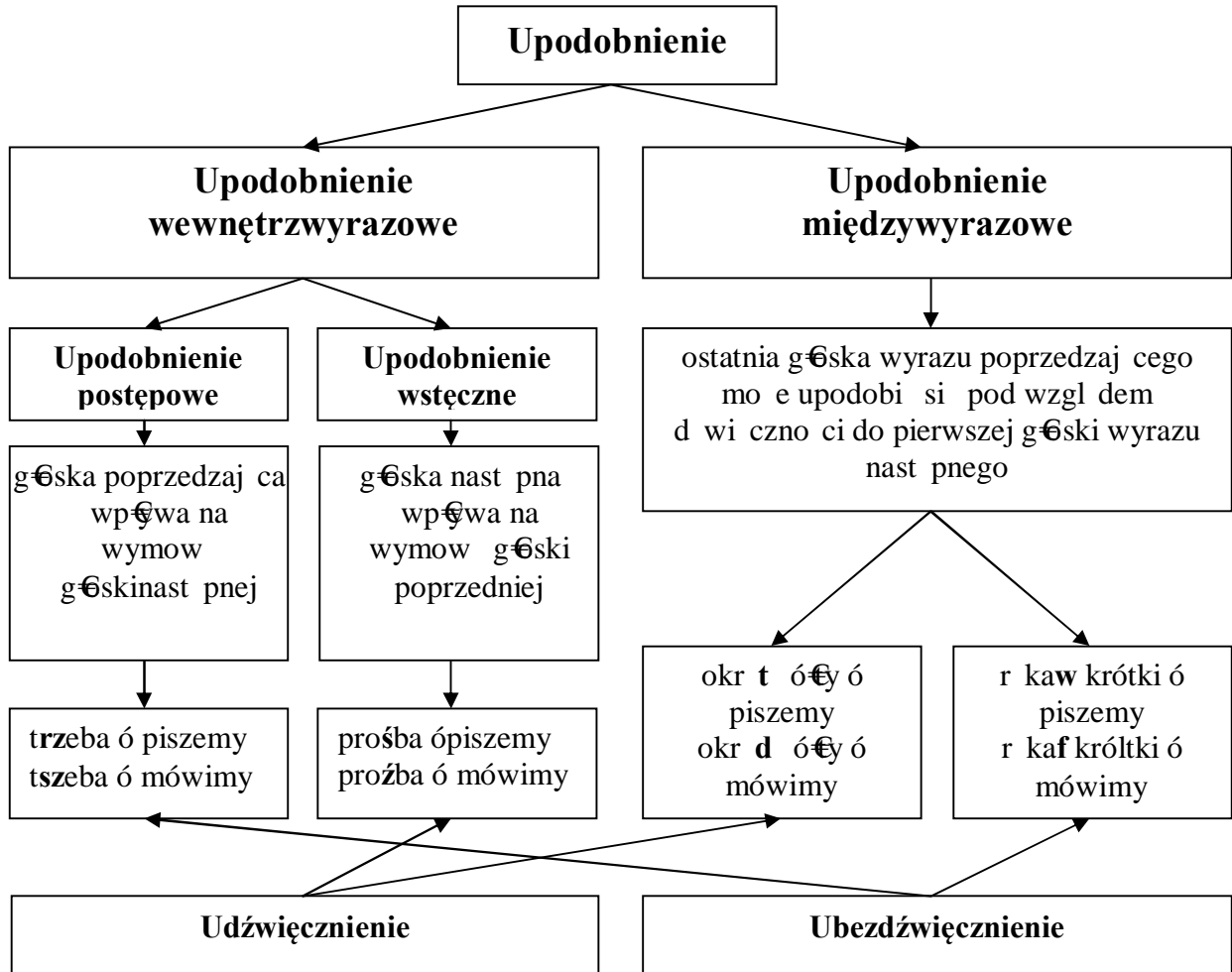
		fizyka, gimnastyka
	formy trybu przypuszczaj cego (1, 2, 3 osoba liczby pojedynczej ó 3 osoba liczby mnogiej)	chodzićym, chodzićby, robićym, robićy , robićby
	liczebniki główne (równie w niektórych formach fleksyjnych)	czteryśta, siedemśet, osiemśet, dziewiśset (siedmiuset, o miuset)
4. sylaba od końca	1 i 2 osob liczby mnogiej trybu przypuszczaj cego	Piśsaliby my, cho dziłiby my, piśsaćby cie, cho dzićby cie

Wyzazy jednosylabowe bez samodzielnego akcentu

Wyzazy	Najważniejsze kategorie	Przykłady
Enklityki s to wyrazy niekcentowane, wystpuj ce po wyrazach akcentowanych	jednosylabowe formy zaimków zaimków: mi, ci, ci , go, j , je, mu, jej...	lubi j , niena widz jej, Kocham go, zćp mnie, kup mi.....
	jednosylabowe przysćwki: tu, tam, tak, jak, ...	byćm tu, usi d tam, nie róbtak, powiedz jak...
Proklityki s to wyrazy niekcentowane stoj ce przed wyrazami akcentowanymi	przyimki jednosylabowe: bez, do, nad, pod, przed, przy, za, na,	do domu, pod lasem, przy ulicy, przed kinem, we dworze, za domem, ...
	partykuć: nie, czy (nie przed jednosylabow form czasownika ó akcentowane)	nie lubi , nie ro zumiem, nie mamy, czy pójdziesz, czy zrobisz (nie mów, nie dam, nie chc)

UPODOBNIENIE

UPODOBNIENIE – to zmiana sposobu wymówienia głośki pod wpływem głośki sąsiedniej.

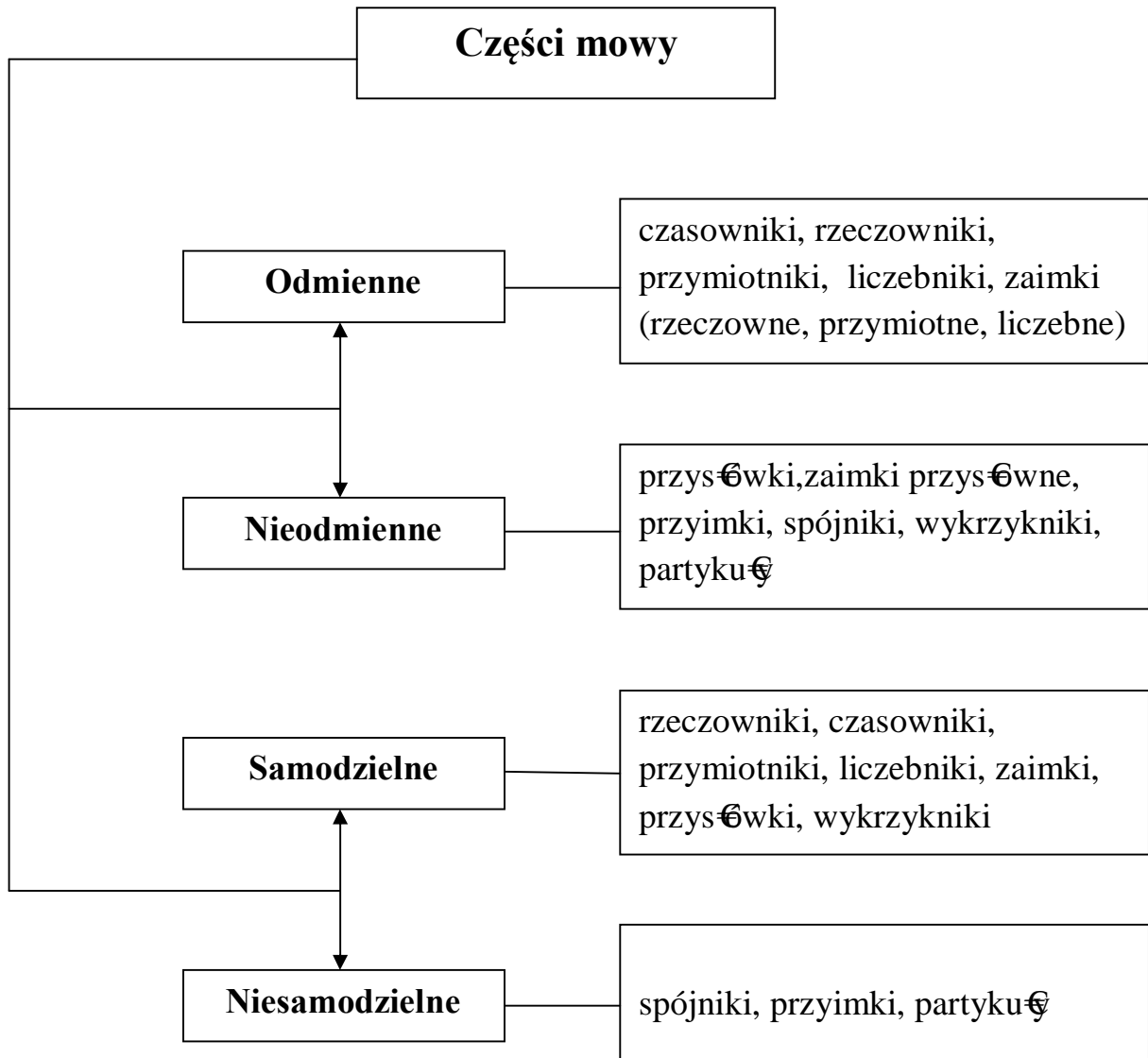

Uproszczenia grup spółgłoskowych - to opuszczanie spółgłosek podczas wymawiania niektórych grup spółgłoskowych

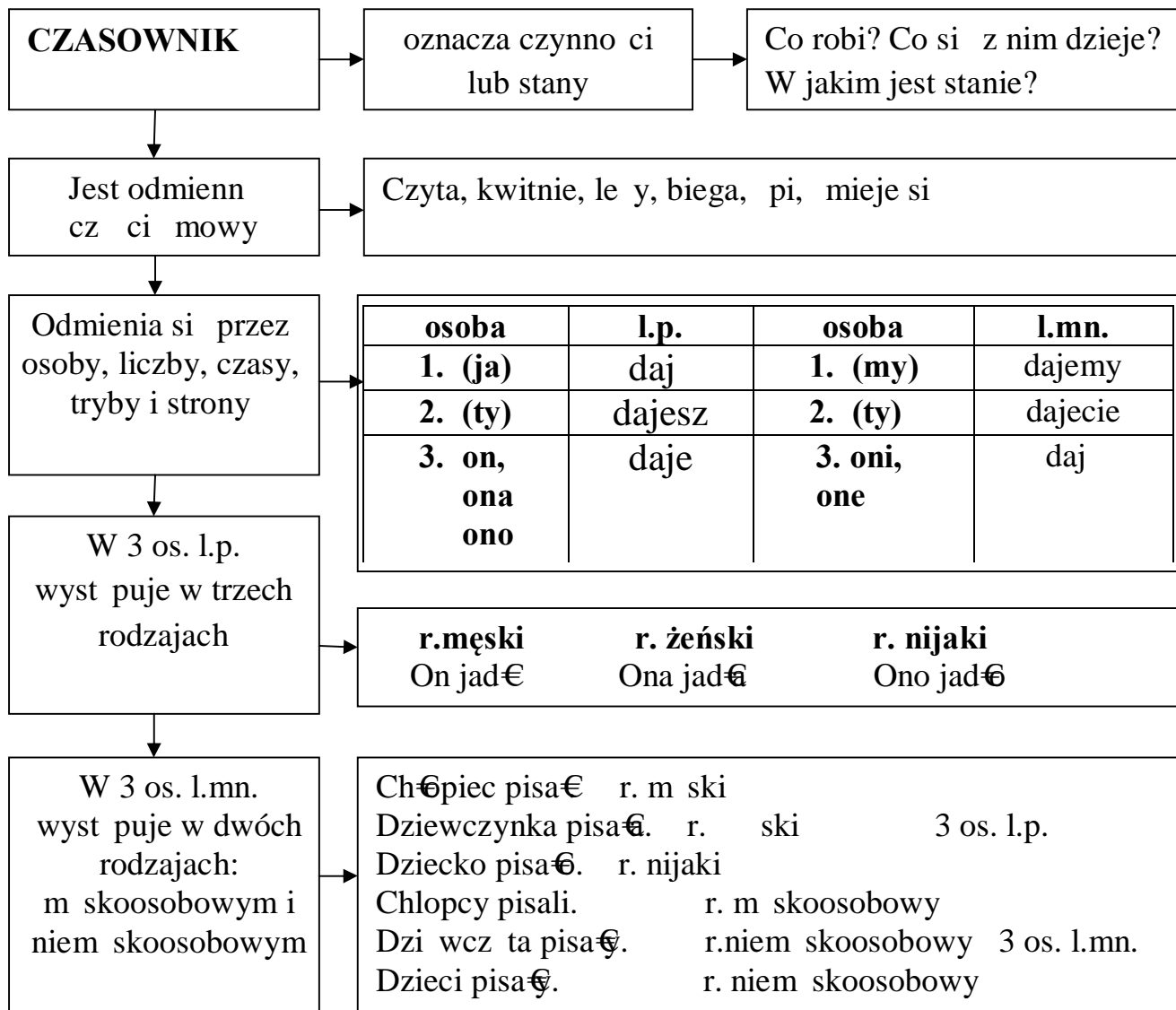
tak piszemy	tak mówimy
królewski	króleski
jabłko	japko
sześćset	szejsset/sześset
trzcina	czcina
pierwszy	pierszy
pięćdziesiąt	pi dziesiąt

FLEKSJA

FLEKSJA ó to dziaŁ gramatyki zajmuj cy si odmian wyrazów.

CZASOWNIK

KONIUGACJA to odmiana czasownika przez osoby, liczby, tryby i strony.

GRAMATYCZNA KATEGORIA CZASU

Czas	Konstrukcja	Czasowniki	Przykład
Terazniejszy	forma osobowa czasu	niedokonane	strzela
Przyszły prosty	nieprzesz€go	dokonane	zastrzeli
Przyszły złożony	forma osobowa by w czasie przyszł€m	niedokonane	b dzie strzela€
	+forma czasu przesz€go		b dzie strzela
Przeszły	forma osobowa czasu przesz€go	dowolne	strzela€
			zastrzeli€

Czas teraźniejszy	Czas przeszły	Czas przyszły
Liczba pojedyncza	Liczba pojedyncza	Liczba pojedyncza
1 - czekam 2 - czekasz 3 - czeka	1- czekał / czekała 2 - czekał / czekała 3 - czekał czekała czekała	1 - b d czeka / czekała / b d czeka 2 - b dziesz czeka / czekała / b dziesz czeka 3 - b dzie czeka / czekała / czekała / b dzie czeka
Liczba mnoga	Liczba mnoga	Liczba mnoga
1 - czekamy 2 - czekacie 3 - czekaj	1 - czekali my / czekały my 2 - czekali cie / czekały cie 3 - czekali / czekały	1 - b dziemy czekali / czekały b dziemy czeka 2 - b dziecie czekali / czekały b dziecie czeka 3 - b d czekali / czekały b d czeka

KONIUGACJE

Niektóre cechy

-ać, -ieć	-fić, -wić, -pić, -bić, -nić, -mić, -lić, -eć	-ić, -yć, -ać (-ać); -ować, -ywać, -iwać	
- m, -sz	-ę, -isz/-ysz	-ę, -esz	
czeka czyta gra kocha (si) lata mieszka nazywa (si) odpoczywa ogl da otwiera pami ta podoba si powtarza pyta rozbiera (si) szuka rzuca siada sicha uwa a wygl da	bawi si broni (si) budzi (si) ceni chroni cierpie chodzi dzieli dzwoni goli (si) lecie lubi martwi (si) mówi my le pali paci potrafi prowadzi robi rodzi (si)	burzy cieszy si wiczy dysze hucze ko czy (si) kr y kruszy (si) krzycze leczy le e liczy czy (si) marzy m czy (si) milcze nale e parzy (si) patrze smarzy s y	bi czu istnie my (si) pi akceptowa budowa buntowa (si) cała chorowa czatowa dekorowa denerwowa dzikowa gotowa fascynowa flirtowa kupowa opiekowa si obserwowa potrzebowa

zapomina zna mieć/umieć wiedzieć jeść rozumieć	s dzi siedzie szkodzi t skni widzie wole	s ę sze ta czy tchórzy t ę maczy (si) towarzyszy tworzy	proponowa studiowa telefonowa znajdowa (si) a ę wa artowa
---	---	---	--

	Je li temat czasownika ko czy si na		
	c, dz, l w 1 os. l.p. i 3 os. l.mn. "znika" i, np. (chodz , chodzisz, chodzi, chodzimy, chodzicie, chodz)	cz, sz, dź, rz, ź, zamiast i mamy y	-ować, -ywać, -iwać zmienia si na -uj Du a cz nale cych do tej koniugacji czasowników odmienia si nieregularnie.

Koniugacja -ę, -isz/-ysz
Alternacje

Temat zmienia si w 1os. l.p., 3 os. l.mn.	
ź:ż	wozi (wo , wozisz...wo)
ś:sz	nosi (nosz , nosisz...nosz)
ć:c	lecie (lec , lecisz...lec)
dź:dz	chodzi (chodz , chodzisz...chodz)
źdź:żdź	je dzi (je d , je dzisz...je d)
ść:szcz	czy ci (czyszcz , czyszczisz...czyszcz)
ć:cz	czci (czcz , czczisz...czcz) chrzci (chrzcz , chrzczisz...chrzcz)
l:l'	wole (wol , wolisz...wol)

Koniugacja -ę, -esz
Odmiana (nie)regularna

(ja)	pię
(ty)	pijesz
on	
ona	pije
ono	
(my)	pijemy
(wy)	pijecie
oni	
one	piją

Zmiany są wynikiem: - rozszerzeniem tematu, np. dodania cz stki -j- (bi), -n- (kra), -d- (k ra);	
-j-	bi (si) (bij , bijesz...bij) czu (si) (czuj , czujesz...czuj) istnie (istniej , istniejesz...istniej) my (si) (myj , myjesz...myj si) pi (pij , pijesz...pij) szy (szyj , szyjesz...szyj) mia si (miej si , miejesz si ... miej si) ty (tyj , tyjesz... tyj) y (yj , yjesz... yj)
-n- -d-	biec / biegn (biegn , biegniesz...biegn) kra (kradn , kradniesz...kradn)
- alternacji, np. s:sz (czesa), k:cz (p ka), e:o (nie), a:o (pra), a:e (la)	
Temat 1 os. l.p. mi kki+otwardzia ć	chcie (chc , chcesz...chc) pisa (pisz , piszesz...pisz) chichota (chichocz , chichoczesz...chichocz) czesa (si) (czesz , czeszesz...czesz) k pa (si) (k pi , k piesz...k pi)
g:ż	móc (mog , mo esz...mog)
k:cz	p ka (p cz , p czesz ...p cz) skaka (skacz , skaczesz...skacz)
rz:r	trze (tr , trzesz...tr) drze (dr , drzesz...dr) wrze (wr , wrzesz...wr)
d:dź	k ra (si) (k ra d , k ra dziesz...k ra d) i (id , idziesz...id) jecha (jad , jedziesz...jad) wie (wiod , wiedziesz...wiod)
z:ż	gry (gryz , gryziesz...gryz) le (lez , leziesz...lez)
s:ś	pa (pas , pasiesz...pas) ssa (ss , ssiesz... ss) trz (trz s , trz siesz...trz s)
t:ć	ple (plot , pleciesz...plot)
n:ń	p gn (p gn , p gniesz ...p gn) (pragn , ci gn , g chn , puchn , kwitn , wiedz , rosn , ch dn , mogn , schn , kison , gin , ziebn , bledn ; ci (tn , tniesz) (gi , mi , pi , kl); kra (kradn , kradniesz...kradn); biec (biegn): biegn , biegniesz...biegn),

	ciec (ciekn): ciekń , ciekńiesz...ciekn) (ciek , cieciesz)
w:w'	d (dm , dmiesz...dm)
a:e e:a	jecha (jad , jedziesz...jad) la (si) (lej , lejesz...lej)
a:o:e e:o	bra (si) (bior , bierzesz...bior) pra (pior , pierzesz...pior) nie (si) (nios , niesiesz...nios) wie (wioz , wieziesz...wioz)

KATEGORIA TRYBU

Tryb	Cel użycia	Przykłady
Oznajmujący (orzekaj cy)	podanie informacji, któr mówi cy przedstawia jako prawdziw	Dobrze si wyspaćm i wstaj . W lipcu na pewno oddam ci pieni dze.
Rozkazujący	danie, by odbiorca doprowadził do zaistnienia danej sytuacji (nakaz, zakaz, pro ba)	Id do domu! Prosz , niech Pani na to nie patrzy!
Przypuszczający (warunkowy)	podanie informacji, którj aktualnej prawdziwo ci mówi cy nie zar cza (sytuacja mo liwa, w tpliwa, hipotetyczna)	Ch tnie wyrwaćym sobie ten z b. Gdyby nie burza, byliby my zd yli. Niechby ju nadeszć wiosna!

Oznajmujący (orzekaj cy)	Rozkazujący	Przypuszczający (warunkowy)
Liczba pojedyncza	Liczba pojedyncza	Liczba pojedyncza
1 - lubi 2 - lubisz 3 - lubi	1 - ó 2 - wró 3 - niech wróci	1 - prosićym / prosićbym 2 - prosićy / prosićby 3 - prosićy / prosićby / prosićby
Liczba mnoga	Liczba mnoga	Liczba mnoga
1 - lubimy 2 - lubicie 3 - lubi	1 - wró my 2 - wró cie 3 - niech wróc	1 - prosiliby my / prosićby my 2 - prosiliby cie / prosićby cie 3 - prosiliby / prosićby

Tryb oznajmujący (orzekaj cy) Funkcje
Tryb oznajmujący orzeka, informuje o czynnościach (lub stanach), które mają miejsce w tera niejszo ci, zaistnia-ć w przesz-ć ci lub dopiero zostaną wykonane.
Marek pomaga siostrze w odrabianiu lekcji. Wszyscy uczniowie wyszli z klasy. Dziewcz ta pójdą na zakupy do centrum handlowego.

Tryb rozkazujący Funkcje
Tryb rozkazujący s-ć y do wyrażania rozkazów, poleceń, życzeń, próśb , nie rozróżniamy w nim czasów, nie posiada formy 1os. l.p. , a w 3 os. l.p. i 3 os. l.mn. występuje partyku-ć niech .
Wyjdź z psem na spacer! Nie podejmuj decyzji bez konsultacji z prawnikiem! Niech kto zadzwoń po pogotowie!

Tryb rozkazujący		
Koniugacja -m, -sz 3 os. l.mn.	regularnie	czytaj ó czytaj- ą ó czytaj!
		kochaj ó kochaj- ą ó kochaj!
		jedź ó jedź- ą ó jedź!
		umiej ó umiej- ą ó umiej!
Koniugacja -ę, -esz 3 os. l.p.	regularnie	piszesz ó pisz- e ó pisz!
		spakujesz ó spakuj- e ó spakuj!
		pijesz ó pij- e ó pij!
	alternacje	wytrzesz ó wytrz- e ó wytrzyj!
		we miesz ó we mi-e ó we !
		zadajesz ó zadaj- e ó zadawaj!
Koniugacja -ę, -isz/-ysz 3 os. l.p.	regularnie	mówisz ó mów- i ó mów!
		palisz ó pal- i ó pal!
		ta czysz ó ta cz- y ó ta cz!
	alternacje	chodzisz ó chodz- i ó chodź!
		robisz ó rob- i ó rób!
		zapomnisz ó zapomn- ió zapomnij!

Tryb rozkazujący				
Alternacje		Rozszerzenia	Redukcje	Wyjątki
o:ó	Rób! Stój!	Je li temat ko czy si na dwie spółgłoski + -ij/ -yj	We !	Miej! (mie) Miejmy! Miejcie! Chciej! (chcie) Chciejmy! Chciejcie! B d ! (by) B d my! B d cie! Karz! (kara) Dmij (d)
ci:ć	Pó ! Le !	U miecnij si ! Zapomnij! Krzyknij! Wytrzym! Ale: Dra nij! / Dra ! Spójrzyj! / Spójrz! Zrozum! / Zrozumiej		
dzi:dź	Id ! Jed ! Chod !	Je li bezokolicznik ko czy si na - awać + -aw	mi kkie spółgłoski wargowe (np. p', b', m', w') ulegaj stwardnieniu	
si:ś	Pro ! No !	Wstawaj! Nie poddawaj si !	Kop! Pó !	
zi:ź	Wie ! Le !		Usprawiedliw! Pog !	
ni:ń	Pó ! Gi !			

Koniugacja -m, -sz	----	kochajmy!
	kochaj!	kochajcie!
	niech kocha!	niech kochają!
Koniugacja -ę, -esz	----	piszmy!
	pisz!	piszcie!
	niech pisze!	niech piszą!
Koniugacja -ę, -isz/-ysz	----	chod my!
	chod !	chod cie!
	niech chodzi!	niech chodzą!

Tryb przypuszczający (warunkowy) Funkcje
U ywamy:
1. gdy chcemy wyrazi życzenie, prośbę, uprzejme pytanie: Chiałabym, eby ju by lato... Czy mogłaby mi pani pomóc?
2. gdy chcemy wyrazi wątpiwość, podejrzenie: Nie wolalbyś pój do teatru?
3. gdy chcemy złagodzić polecenie lub rozkaz:

Posprzątałabyś ten pokój!

4. gdy przedstawiamy jak czynno jako **hipotetyczną**:

My 1 , e **dałabyś** sobie rad nie gorzej ni on.

5. kiedy chcemy co delikatnie **zasugerować**:

Mógłbyś kupić jej czasem kwiaty...

Mo e **odwiedziłabyś** babci ?

6. w zdaniach warunkowych:

Gdybyś mówił dobrze po polsku, na pewno **dostałbyś** t prac .

Gdybym była m czyzn , nie **nosiłabym** sukienek.

Tryb przypuszczający

(warunkowy)

odmiana

imies ć w czasu przesz ć ego: 3 os. l.p. lub l.mn. czasownika ndk lub dk	+ partyku ć by	+ko cówkaosobowa w cz. tera niejszym
l.p.		l.p.
(ja) by ć ym (bym by ć) (ty) by ć y (by ć y) on by ć y (by ć y)		(ja) by ć by (bym by ć) (ty) by ć by (by ć by) ona by ć by (by ć by)ono by ć by (by ć by)
l.mn.		l.mn.
(my) byliby my (by my byli) (wy) byliby cie (by my byli) (oni) byliby (bybyli)		(my) by ć by my (by my by ć) (wy) by ć by cie (by my by ć) (one) by ć by (byby ć)

KATEGORIA STRONY

Strona	Postać orzeczenia	Przykład	Podmiot	Dopłnienie	Czasownik
Czynna	forma osobowa czasownika	Mama <u>myje</u> Kazia. Kazio <u>pacze</u> .	wykonawca czynno ci	przedmiot czynno ci	dowolny
Bierna	forma być/zostać + imies ć w bierny	Kazio <u>jest myty</u> przez mam .	przedmiot czynno ci	wykonawca czynno ci	przechodni
Zwrotna	forma osobowa czasownika + się	Kazio <u>si myje</u> . Bli ni ta <u>si bij</u> .	Wykonawca i odbiorca czynno ci	forma zaimka si /siebie	przechodni

Czasowniki przechodnie	Czasowniki nieprzechodnie
Czasowniki przechodnie to czasowniki, po których występuje dopełnienie bliższe. Dopełnienie bliższe to dopełnienie na które dany czasownik wpływa bezpośrednio. Jeżeli po czasowniku występuje dopełnienie odpowiadające na pytanie: Kogo? Co? to znaczy, że czasownik jest przechodni.	Czasowniki nieprzechodnie to czasowniki, po których nie występuje dopełnienie. Czasowniki nieprzechodnie nie wymagają dopełnienia, aby zdanie miało sens.
Posiadają formy strony biernej	Nie posiadają strony biernej
<p>pije ó jest pity zadba ó b dzie zadbany umy ó zosta ó umyta my ó by ó myta</p>	<p>sta , le e , i , wisie , spa , ha ósowa , y , lecie , fruwa , zartowa , dosta</p>

ASPEKT DOKONANY I NIEDOKONANY – NIEKTÓRE CECHY

Porównywana cecha		Aspekt niedokonany	Aspekt dokonany
Znaczenie czasownika	ogólna charakterystyka	akcja liniowa	akcja punktowa
	zmiany stanu	trwanie danego stanu	przejście do nowego stanu
	charakterystyka z ustalonej perspektywy czasowej	akcja przedstawiona podczas działania	akcja przedstawiona jako zamknięta
Znaczenie formy czasu nieprzeszłego	czas teraniejszy	pi-sa pisz	
	czas przeszły		napi-sa napisz-
Rodzaje czasowników	tworzące pary aspektowe	robi , da , bra	zrobi , wzi , dawa
	jednoaspektowe	musie , mie , wiedzie	

Forma dokonana tworzona:			
przez prefiksy (przedrostki):			
po-	myli si ń pomyli si prosi ń poprosi informowa ń poinformowa jecha ń pojecha modli si ń pomodli si	za-	b- ń zab- chorowa ń zachorowa dzwoni ń zadzwoni pakowa ń zapakowa p- ń zap-
od-	pokutowa ń odpokutowa	wy-	drukowa ń wydrukowa leczy si ń wyleczy si pi ń wypi
s-	ko czy ń sko czy podoba si ń spodoba si próbowa ń spróbowa traci ń straci	z-	budowa ń zbudowa dziwi si ń zdziwi si rozumie ń zrozumie robi ń zrobi
ń-	ciemnie ń ciemnie		
na-	karmi ń nakarmi pisa ń napisa uczy si ń nauczy si	prze- przy-	czyta ń przeczyta straszy ń przstraszy wita si ń przywita si
u-	my si ń umy si rodzi si ń urodzi si wierzy ń uwierzy	o-	budzi si ń obudzi si publikowa ń opublikowa lepn ń o lepn

Forma dokonana tworzona:			
przez wymianę sufiksów (przyrostków):			
-a-: -i- (-y-)	odwiedza ń odwiedzi poleca ń poleci sprawdza ń sprawdzi wraca ń wróci	-a-: - -ną-	zamyka ń zamkn usycha ń uschn zagł da ń zagł dn
-a-: -e-	opowiada - opowiedzie	inne	zaczyna ń zacz zajmowa ń zaj wiesza ń powiesi odpoczywa ń odpocz stawia ń postawi wspina si ń wspi si siada ń si
-iwa-/ -ywa-	odpisywa ń odpisa wczytywa ń wczyta odmalowywa ń odmalowa	-ewa- -awa-	ogrzewa ń ogrza omdlewa ń omdle poznawa ń pozna
przez wymianę interfiksów			
- y-	wysy- ń wys- wysypia ń wyspa	- e-	zabiera ń zabra

Nieregularne pary aspektowe

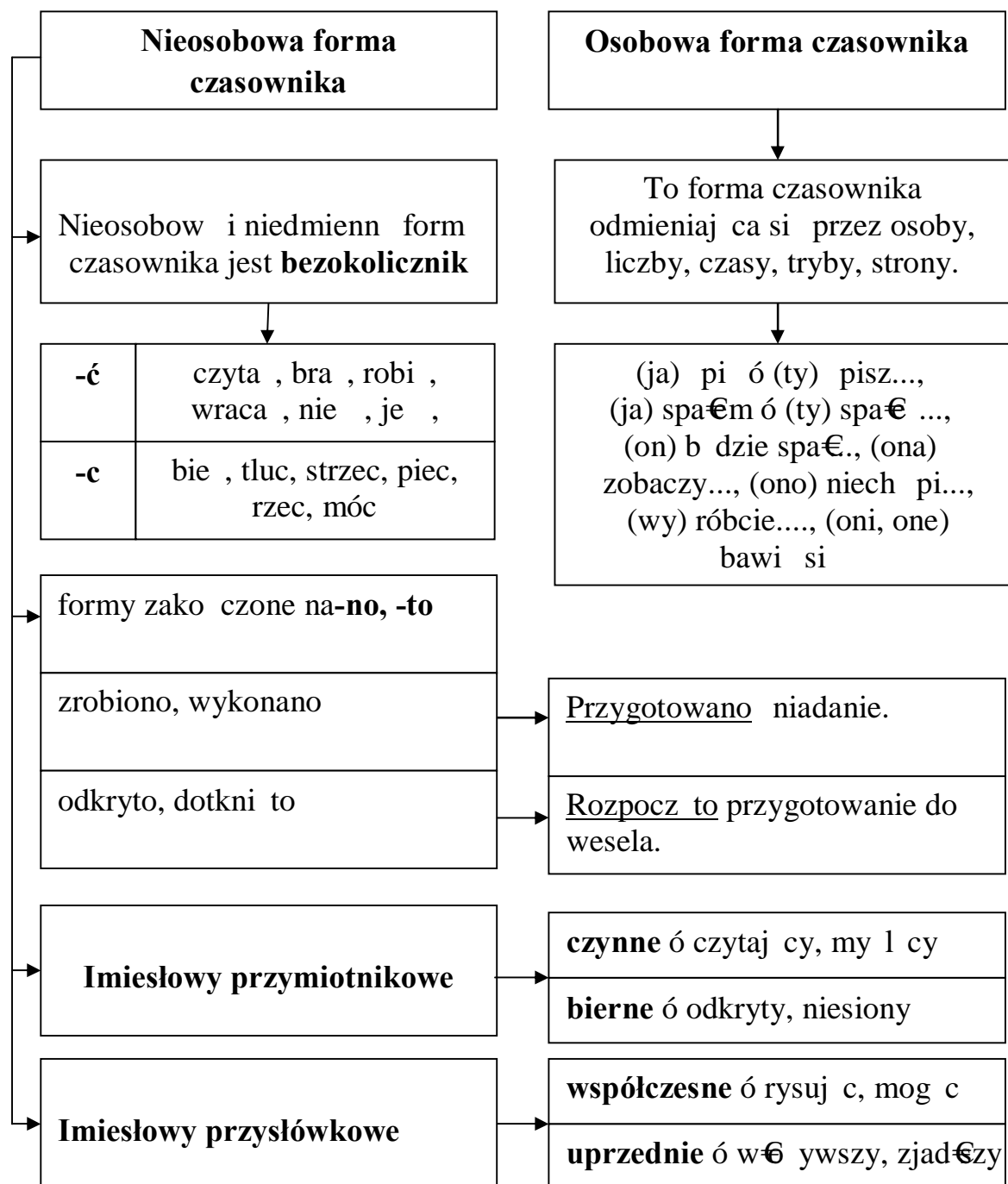
bra - wzi
widzie - zobaczy
pomaga - pomóc

mówi - powiedzie
ogląda - obejrze
pada - óspa

znajdowa - znale
kła - poła y

Tylko forma niedokonana

ba si , by , chce , mie , móc, mieszka , musie , nosi , potrzebowa , pracowa ,
umie , uwa a , wiedzie , wole , studiowa , siedzie , sta , zale e , znaczy

IMIESŁOWY PRZYMIOTNIKOWE

Oznaczają czynno lub stan. Odpowiada na pytanie **jaki? jaka? jakie?**

Mają w sobie cechy przymiotników i czasowników, odmieniają się również przez przypadki, liczby i rodzaje. Pochodzą one od różnych czasowników, ale wyrażają cechy.

Czynne (-ący, -ąca, -ące)	Bierne (-ony, -ny, -ty)	
- określają wykonawcę czynności; - od czasown. niedokonanych.	- nazywają stan wywołany przez czynność - od czasown. niedokonanych i dokonanych.	
Tworzymy od tematu 3 os. l.mn. czasu teraźniejszego cz. ndk. przy pomocy przyrostka -ąc z dodaniem końcówek: -y, -a, -e	Tworzy się je od tematu czasu przeszłego lub teraźniejszego czasowników przechodnich za pomocą przyrostków -n, -on, -t i końcówek przymiotnikowych: -y, -a, -e	
	podziwiał - podziwiał- n-y ; zatopił - zatopi- on-a , rozbił - rozbi- t-e	
pisał - pisał- ąc-y robił - robi- ąc-a gotowała - gotuj- ąc-e	Temat zakończony na -i, -y , na spółgłoskę (oprócz r, l) +on	Temat bezokolicznika zakończony na -i, -y, -u, -ą (należy do rdzenia) oraz na -ną + -ty
	robił - robi- on-y piec - piecz- on-y (ty pieczesz) nieść - niesi- on-y (ty niesiesz)	pił - pi- t-y ; mył - my- t-y kuł - ku- t-y pił - pi- t-y (-ą : -ę) zamknął - zamkn- i-t-y tarł - tar- t-y

IMIESŁOWY PRZYŚŁÓWKOWE

Współczesny(-ąć)	Uprzedni (--wszy, -wszy)	
tylko od czasowników niedokonanych	tylko od czasowników dokonanych	
występuje w zdaniach, w których czynności, zdarzenia, sytuacje dzieją się w tym samym czasie, (co sugeruje nazwa tych imiesłowów)	dotyczy czynności i zdarzeń, które zdarzyły się wcześniej niż sytuacja opisana przez czasownik w formie osobowej	
Tworzymy od tematu 3 os. l.mn. czasu teraźniejszego cz. ndk. przy pomocy -ąć	Tworzy się od tematu 3 os. l.p. czasu przeszłego przy pomocy -wszy, -wszy	
Pij poranną kawę, czy stożki czytamy gazet = Pij poranną kawę i w tym samym czasie czytamy gazet .	Przyjdę do domu, szybko przeczytam pocztę = Najpierw wrócę do domu, a potem przeczytam pocztę .	
kocha - kochaj c, pisa - pisz c, mówi - mówi c	po samogłoskach -wszy	po spółgłoskach -wszy
	on wrócił - wróciłwszy, on napisał - napisalwszy	on pomógł - pomógłwszy, on zjadł - zjadłwszy

Bezokolicznik	Imiesłów przymiotnikowy		Imiesłów przysłówkowy	
	czynny	bierny	współczesny	uprzedni
czyta	czytaj cy	czytany	czytaj c	ó
przeczyta	ó	przeczytana	ó	przeczytawszy
sko czy	ó	sko czony	ó	sko czywszy
spa	pi ca	ó	pi c	ó
le e	le ce	ó	le c	ó
robi	robi cy	robiony	robi c	ó
zrobi	ó	zrobiony	ó	zrobiwszy
gotowa	gotuj cy	gotowany	gotuj c	ó
ugotowa	ó	ugotowany	ó	ugotowawszy

i	id cy	ó	id c	ó
doj	ó	ó	ó	doszedłczy
rysowa	rysuj cy	rysowany	rysuj c	ó
ci gn	ci gn cy	ci gni ty	ci gn c	ó
wyjecha	ó	ó	ó	wyjechawszy
	odmienne		nieodmienne	

CZASOWNIK

CZASOWNIK	pełni rolę różnych części zdania	
w zdaniu może być :		
orzeczeniem	Robert <u>czyta</u> tekst.	osobowa forma czasownika
	<u>Przeczytano</u> tekst.	forma zakończona na -no
łącznikiem (w orzeczeniu imiennym)	Karol <u>został</u> marynarzem.	forma osobowa pochodząca od "został"
	Jurek <u>był</u> grzeczny.	forma osobowa pochodząca od "był"
orzecznikiem (w orzeczeniu imiennym)	Praca <u>została</u> wykonana.	imiesłow przymiotnikowy bierny
	Ten film jest <u>pasjonujący</u> .	imiesłow przymiotnikowy czynny
podmiotem	<u>Uczy się</u> jest przyjemnie.	bezokolicznik
	<u>Ozekuj</u> ci niecierpliwili się.	imiesłow przymiotnikowy czynny
dopelnieniem	Lubi <u>się uczyć</u> . Chcemy <u>spać</u> .	bezokoliczniki
przydawką	<u>Walcący</u> bokserzy zostali rozdzeni.	imiesłow przymiotnikowy czynny
	<u>Uderzony</u> przeciwnik się wycofał.	imiesłow przymiotnikowy bierny
okolicznikiem	Biegli <u>krzycząc</u> . Szedł <u>kulejąc</u> .	imiesłow przysłówkowe współczesne

REKCJA CZASOWNIKA

REKCJA CZASOWNIKA - w każdym wyrazie polegająca na tym, że w zdaniu musi obok niego (czasownika) wystąpić wyraz o konkretnej charakterystyce gramatycznej (w przypadku: dopełniacz, celownik itp.)

Powyższe przykłady liczebniki, nazywane inaczej **rekcją czasowników** charakteryzują się tym, że nie podlegają zmianom, jasno określonym regułom, wedle których moglibyśmy w prosty sposób je opisać. Niektóre z czasowników wymagają biernika, inne dopełniacza, a jeszcze inne celownika, nadrzeczniaka lub miejscownika. Jedynym sposobem gwarantującym poprawność użycia danej konstrukcji jest skorzystanie ze **słownika**.

Po pierwsze, możemy nie do końca rozpoznać **przypadek**, jakim rzeczywiście dany czasownik, na przykład: *brakuje mi* (kogo? co?) *pięć złotych*, zamiast *brakuje mi* (kogo? czego?) *pięciu złotych* *przestrzegam* (kogo? co?) *prawo*, zamiast *przestrzegam* (kogo? czego?) *prawa* *ustąpić* (kogo? co?) *miejsce*, zamiast *ustąpić* (kogo? czego?) *miejsca* *szukać* (kogo? co?) *książkę*, zamiast *szukać* (kogo? czego?) *książki*

Po drugie, możemy mieć kłopot z **biernikiem** lub **dopełniaczem** samego rzeczownika np. w przypadku odmiany takiego wyrazu jak *tablet* (poprawnie **M.B. tablet, D. tabletu**), który różni się od odmiany bliźniaczo brzmiącego wyrazu *kotlet* (poprawnie **M. kotlet, D. kotleta, B. kotlet/kotleta**).

Są takie czasowniki, które łączą się z rzeczownikami zarówno w **bierniku**, jak i **dopełniaczu** i nie wpływa to na ich znaczenie. Do takich zaliczamy m.in. *pytać* i *zapomnieć*: *zapomniałem „Ode do młodości”*, ale te *zapomniałem „Ode do młodości”* *zapytałem koleżankę*, ale te *zapytałem koleżanki*.

RZECZOWNIK

RZECZOWNIK					
ó odmienna cz mowy, która odpowiada na pytania: kto? co? Nazywa osoby, zwierzęta, przedmioty, rośliny, zjawiska, czynności i stany oraz cechy.					
własne	pospolite	żywotne	nieżywotne		
Warszawa Nowak Wisł Karol	miasto pies dom sklep	kot człowiek kobieta student	niebo dywan kwiat		
nazywa również					
przedmioty	osoby	zwierzęta, rośliny	pojęcia	czynności	cechy
książka zeszyt lampa	Kasia pisarz poeta	pies aster ptak	etyka prawo dobro	czytanie bieg pisanie	moda międrość

RZECZOWNIK				
odmienia się przez przypadki i liczby				
Przypadek	Pytanie	Podpowiedź	Liczba pojedyncza	Liczba mnoga
Mianownik	Kto? Co?	Jest ...	spacer	spacery
Dopełniacz	Kogo? Czego?	Nie ma ...	spaceru	spacerów
Celownik	Komu? Czemu?	Przyglądam się ...	spacerowi	spacerom
Biernik	Kogo? Co?	Widz ...	spacer	spacery
Narzędnik	Z kim? Z czym?	Idź z ...	spacerem	spacerami
Miejscownik	O kim? O czym?	Myślimy o ...	spacerze	spacerach
Wołacz	O!	Gdzie jesteście ...?	spacerze	spacery

Mam (Mianownik)
Domek (Dopełniacz)
Całkiem (Celownik)
Białym (Biernik)
Nad (Narzędnik)
Morzem (Miejscownik)
Wspaniałym (Wołacz)

TEMAT - to człony wyrazu, która pozostaje po oddzieleniu końcówki.
KOŃCÓWKA - zmieniająca się podczas odmiany człony końcówki wyrazu.
 pol-e, pol-a, pol-u, pol-e, pol-em, pol-u

Różne postaci tego samego tematu nazywamy - **Tematami Obocznymi**.

l.poj.	l.mn.
Mianownik: drog-a Celownik: drodz-e	Mianownik: drog-i Dopełniacz: dróg-Ø
drog:drodz	drog:dróg

Oboczności tematu polegają na **wamianach** samogłosek lub spółgłosek.

ą:ę	wą ó wę -a	k:c	m k-a óm c-e
a:e s:ś	las – lesi-e	d:dź	mod-a ó modzi-e
o:e ł:l	anioł ó aniel-e	z:ż	baz-a ó bazi-e

RODZAJE RZECZOWNIKA w liczbie pojedynczej

rodzaj męski (ten)	rodzaj żeński (ta)	rodzaj nijaki (to)
zakończony na spółgłoskę Ø	zakończony na samogłoskę: -a; -i	zakończony na: -o; -e; -ę; -um
pan student dom hotel kot pies	kobieta lekcja kawa herbata pani gospodyni	dziecko miasto szkoła imię muzeum centrum
zakończony na spółgłoskę -a	zakończony na spółgłoskę Ø	
m. czyżna poeta artysta	noc mięso sól twarz	

RODZAJE RZECZOWNIKA w liczbie mnogiej	
rodzaj męskoosobowy (ci)	rodzaj niemęskoosobowy (te)
panowie studenci poeci m czy ni ojcowie synowie	kobiety lekcje dzieci psy imiona muzea

PLURALIA TANTUM – KLASYFIKACJA			
okresy czasu	obrzędy, zwyczaje, uroczystości, rodzaje nabożeństw	nazwy geograficzne oznaczające większe zwarte obszary, nazwy gór, nazwy niektórych krajów	rzeczy składające się z kilku (zazwyczaj dwóch) części, ustawionych wobec siebie symetrycznie
ferie roztopy sianokosy wakacje wykopki niwa	chrzciny do ynki imieniny nieszpory urodziny zapowiedzi zar czyny za lubiny	Alpy Czechy Helsinki Karpaty Niemcy Pireneje Tatry W gry Włochy	grabie kleszcze nosze no yce no yczki obc gi okulary szczypce widły
czynności złożone	gry i zabawy	ubioiry	części budowli
odwiedziny zawody studia wagary	szachy klasy kręgle bierki	spodnie dżinsy kalesony k pielówki majtki rajstopy	schody drzwi wrota koszary
instrumenty muzyczne	pojazdy	uprząż	części ciała
dudy gale skrzypce	sanie sanki	lejce wodze	plecy bokobrody
rzeczowniki niepoliczalne, oznaczające substancję, masę złożoną z mniejszych cząstek lub zespół przedmiotów			

odpadki i pozostałości	potrawy	przedmioty składające się z wyodrębnionych elementów
fusy pomyje mydliny	podroby lody pikle	wn trzno ci korale bazgro manatki
wiele wyrazów zapożyczonych z innych języków nie posiada liczby pojedynczej		za pluralia tantum uznawane są niektóre rzeczowniki męskoosobowe
finanse delikatesy szorty slipy		kuzynostwo mańkowie stryjostwo wujostwo

RZECZOWNIK w zdaniu może być:	
podmiotom	<u>Biurko</u> stoi w k cie. (co? ó mianownik)
przydawką	Konstruktor <u>Nowak</u> sporz dzi-Łraktor. (jaki?)
orzecznikiem (w orzeczeniu imiennym)	/ ukasz zostanie <u>student</u> . (kim zostanie?)
dopełnieniem	Jutro robi <u>zadanie</u> . (co? ó biernik)
okolicznikiem	B d w domu <u>wieczorem</u> . (kiedy?) Mówi-Ł do mnie <u>szeptem</u> . (jak?)

DEKLINACJA RZECZOWNIKA

DEKLINACJA RZECZOWNIKAó to odmiana przez przypadki

	Liczba pojedyncza		
	rodzaj męski	rodzaj żeński	rodzaj nijaki
M.	∅	-a, -i	-o, -e, -ę, -um
D.	-a (żywotne); -a, -u	-y, -i	-a
C.	-owi, -u	-(i)e, -y, -i	-u
B.	-a, (żywotne); = M.	-ę	=M.
N.	-em	-ą	-em
Ms.	-u, -(i)e	=C.	-u, -(i)

Liczba mnoga				
	rodzaj męski		rodzaj żeński	rodzaj nijaki
	męskoosob.	niemęskoosob.		
M.	-owie, -y, -i, -e	-y, -i, -e	-y, -i, -e	-a
D.	-ów, -y, -i	-ów, -y, -i	-Ø	- Ø
C.	-om		-om	
B.	-ów, -y, -i		=M.	
N.	-ami		-ami	
Ms.	-ach		-ach	

MIANOWNIK (nominativus) Kto? Co? (to jest)		
liczba pojedyncza		
rodzaj męski (ten)	rodzaj żeński (ta)	rodzaj nijaki (to)
zako czone na spółgłosk Ø	zako czone na samogłoski: -a; -i	zako czone na: -o; -e; -ę; -um
pan student dom hotel kot pies komputer telefon	kobieta lekcyja kawa herbata pani gospodyni mię z noc twarz	dziecko miasto sca imię muzeum centrum
zako czone na spółgłosk -a	zako czone na spółgłosk Ø	
m czyżna poeta artysta	noc mię sól	
To jest nowy student. To jest czarny kot. To jest mój tata.	To jest mię kobieta. To jest mój kawa. To jest sól.	To jest ma dziecko. To jest sca. To jest stare muzeum.

MIANOWNIK			
liczba mnoga			
rodzaj męskoosobowy			
-i	-y	-e	-owie
PoTeMFaBio Ma ZaWSZe ChŁoDNe Buty	GaCie KuRy	sz, cz, dz, dż, ż, rz ś, ć, dź, ź, ń, l, j anin – anie	1. Rodzina: ojciec ó ojcowie

t:ci d:dzi ch:si sta:ści	k:cy g:dzy r:rzy ec:cy ca:cy	o ci erz ó o ci erze malarz ó malarze z ci dziej ó z ci dzieje go ó go cie Amerykanin ó Amerykanie le ó lenie Marsjanin ó Marsjanie wegetarianin ó wegetarianie krakowianin ó krakowianie	te ó te ciowie syn ó synowie 2. Mało sylab: Fin ó Finowie Belg ó Belgowie Arab ó Arabowie Pers ó Persowie 3. Tytuł: pan ó panowie król ó królowie 4. Nazwiska: Nowak ó Nowakowie 5. -ek: staruszek ó staruszkowie
student – studenci s siadó s siedzi W ci chó W ci si mnichó mnisi artystaó artyści stylistaó styliści Litwinó Litwini Bia ci rusinó Bia ci rusini ch ci p ó ch ci pi			
Polakó Polacy Japo czykó Japo czycy kolega ó koledzy biologó biolodzy aktor ó aktorzy kierowcaó kierowcy ch ci piec ó ch ci pcy Ukrainiecó Ukrai cy Niemiecó Niemcy			
alebrat ó bracia, cz ci wiek ó ludzie, ksi dz ó ksi a, Hiszpan ó Hiszpanie, Cygan ó Cyganie			
To s nasi s siedzi.	To s wasi koledzy.	To s malarze.	To s nasi synowie.

MIANOWNIK liczba mnoga rodzajniemęskoosobowy			
rodzaj męski rodzaj żeński		rodzaj nijaki	
(te)			
-y	(k, g) -i	sz, cz, dz, d , , rz	, , , d , , c, l, j
		-e	
kot ó koty dom ó domy ser ó sery kobieta ó kobiety siostra ó siostry stó ci sto ci mama ó mamy	studentkaó studentki droga ó drogi noga ó nogi liwka ó liwki ogórek ó ogórki pstr g ó pstr gi pieróg ó pierogi	p ci szczóp ci szcze pomara cza ó pomara cze talerz ó talerze wi nia ó wi nie cebula ó cebule olej ó oleje ko ó konie	jab ci ko ó jab ci ka centum ócentra imi ó imiona okno ó okna zdz cie ó zj cia pytanie ó pytania
Wyjątki			
tygodnie, dni, ko ci, mi ci ci, myszy, szanse, r ce, dzieci, oczy, uszy			
To s nasze koty.	To s wasze studentki.	To s nowe p ci szcze.	To s du e okna.

Funkcje

Mianownik to przypadek, w którym rzeczownik najczęściej występuje w roli podmiotu (form podstawowy wyrazu w słownikach podaje się w nim nie w mianowniku).

DOPEŁNIACZ (acc. genetivus) Kogo? Czego? liczba pojedyncza

rodzaj męski		rodzaj żeński		rodzaj nijaki
ywotne	nie ywotne	-y	spółgłówniki oraz k, g -i	-a
= Biernik -a	-a -u			
pana, brata, ojca, lekarza, psa, kota, konia, lwa	czasu, zeszytu, stoł, papieru; zegara, ośwka, ziemniaka	kobiety Ewy pracy maliny	studentki historii Grecji, mioci cebuli, drogi	jabłko mleka dziecka sca morza
Nie znam pana.	Nie mam czasu. Nie mam zegara.	Nie widzę Ewy. Nie znam historii. Nie lubię cebuli.		Nie lubi mleka.

Funkcje

1. **Negacja.** Nie kocham, nie mam, szukam, boję się, chcę, potrzebowa
2. **Posesywność** (posiadanie kogo, czego). Samochód Tomka, dom Agnieszki, pies dziecka.
3. **Daty.** Pierwszego września, drugiego października...
4. **Ilość?** 5....21, 25...., mać, dużo, wiele....
5. **Opakowania.** Paczka ciastek, butelka wody, kawałek sera...
6. **Czasowniki** (szuka, ujęwa,).
7. **Przyimki:** do, od, z, u, koło, obok, dla, bez, naprzeciwko, podczas....
8. **Przysłówki:** blisko, daleko...

CZASOWNIKI Z DOPEŁNIACZEM

Ba się, brakowa, dolewa, dotyka, nienawidzi, odmawia, pilnowa, potrzebowa,

próbować , szukać , szukać , uczyć się , unikać , używać , wstydzić się , wymagać , zabraniać , zapomnieć , zazdrościć , życzyć .

Ba się np. ba się dzika
 Brakować np. brakować cukru
 Bronić np. bronić ojczyzny
 Dogłądać np. dogłądać zwierząt
 Domagać się np. domagać się praw
 Dotyczyć np. dotyczyć sprawy
 Dotykać np. dotykać oka
 Nienawidzić np. nienawidzić oszustwa
 Odmawiać /odmówić , np. odmawiać udziału
 Pilnować np. pilnować dzieci
 Poszukiwać /poszukać , np. poszukać odpowiedzi
 Potrzebować np. potrzebować opieki
 Pozbywać się np. pozbywać się rzeczy
 Pragnąć np. pragnąć spokoju

Próbować np. próbować potrawy
 Przysparzać /przysporzyć , np. przysparzać zmartwie
 Spodziewać się np. spodziewać się awansu
 Słuchać np. słuchać rad
 Strzec np. strzec granic
 Szukać np. szukać zła
 Uczyć się np. uczyć się języka polskiego
 Udzielać /udzielić . np. udzielać wywiadu
 Używać /używać , np. używać wyobraźni
 Wymagać np. wymagać uwagi
 Zabraniać /zabronić , np. zabraniać krzyku
 Zaczepnąć np. zaczepnąć powietrza
 afera np. afera decyzji
 Zapominać np. zapominać słów
 Zazdrościć np. zazdrościć zwycięstwa
 życzyć np. życzyć zdrowia

DOPEŁNIACZÓ rodzaj męski nieżywotny: -a czy -u ?

-a

NAZWY WALUT

dolar ó dolara
 funt ó funta
 cent ó centa

NARZĘDZIA

młotek ó młotka
 klucz ó klucza
 ołówek ó ołówka

MARKI

Ford ó Forda
 Citroen ó Citroena
 Adidas ó Adidasa

TANCE

walc ó walca
 polonez ó poloneza
 fokstrot ó fokstrota

MIARY

kilogram ó kilograma
 kilometr ó kilometra
 metr ó metra
 amper ó ampera

NAZWY MIAST

Berlin ó Berlina
 Pary ó Paryż
 Gdańsk ó Gdańsk
 Lublin ó Lublina

NACZYNIA I SZTUĆCE

talerz ó talerza
 nóż ó noża
 garnek ó garnka

NIEKTÓRE PRODUKTY SPOŻYWCZE

chleb ó chleba
 ser ó sera
 naleśnik ó naleśnika

widelec ó widelca	kurczak ó kurczaka
GRY I SPORT tenis ó tenisa hokej ó hokeja bryd ó bryda poker ó pokera	Zako czone na: -ek, -ik, -yk, -ak, -ec, -or papirek ó papierka słownik ó słownika stolik ó stolika
CZĘŚCI CIAŁA brzuch ó brzucha palec ó palca nos ó nosa tułw ó tułwia	NAZWY MIESIĘCY stycznia marca kwietnia maja czerwca lipca sierpnia wrze nia pa dziernika listopada grudnia
KWIATY, WARZYWA, OWOCE, GRZYBY tulipan ó tulipana banan ó banana ogórek ó ogórka pomidor ó pomidora rydz ó rydza prawdziwek ó prawdziwka	
-u	
ŚRODKI TRANSPORTU samochód ó samochodu rower ó roweru autobus ó autobusu poci g ó poci gu	SUBSTANCJE PŁYNNE sok ó soku majonez ó majonezu klej ó kleju
RZECZOWNIKI ZBIOROWE I MATERIALNE makaron ó makaronu cukier ó cukru las ó lasu tłm ó tłmu	DNI TYGODNIA poniedziałk ó poniedziałku wtorek ó wtorku czwartek ó czwartku pi tek ó pi tku
POJĘCIA ABSTRAKCYJNE problem ó problemu hałas ó hałasu pomysł ó pomysłu sen ó snu	NAZWY MIAST NIEPOLSKICH Londynu Rzymu Madrydu Pekinu

WYMIANA SAMOGŁOSEK		
rodzaj męski		
ó:o	twaróg ó twarogu, bób ó bobu, mróz ó mrozu, nó ó no a, strój ó stroju, mól ó mola	ale: ból ó bólu, mózg ó mózgu, tchórz ó tchórza
ą:ę	d b ó d bu, z b ó z ba, m ó m a, w ó w a, będ ó będu, goęb ó goębia, wzgl d ó wzgl du,	ale: s d ó s du, k t ó k ta, wyęd ó wyęgl du, pr d ó

	urząd ó urzędu, ksiądz ó księdza	przód, zarząd ó zarzędu
e: Ø	pies ó psa, piesek ó pieska, pień ó pnia, eb ó ea , dzień ó dnia, chrzest ó chrztu, cyrkiel ó cyrkla, wiąz ó wiązania, Holender ó Holendra, chaber ó chabry	ale: grzebień ó grzebienia, kamień ó kamienia, leń ó lenia
o: Ø	osioł ó osła, kozioł ó kozła, kocioł ó kota	ale: matoł ó matoła
WYMIANA SPÓŁGŁOSEK (Alternacja)		
rz:r	starzec ó starca, orzeł ó orła, dworzec ó dworca	
dź:d	grudzień ó grudnia, przechodzień ó przechodnia	
ć:t	kwiecień ó kwietnia	
ś:s	osioł ó osła	
ź:z	kozioł ó kozła	

DOPEŁNIACZ (acc. genitivus) Kogo? Czego?			
liczba mnoga			
rodzaj męski		rodzaj żeński	rodzaj nijaki
twardy temat	-ów	Ø	Ø
sz, cz, dz, dź, ź, rz, +c	-y¹		
ś, ć, ź, dź, ń +l, j	-i²		
-anin	Ø	ale: -i/ -y	ale:-um: -ów
studentów, Polaków, pies ó psów, kotów, ale: mczyzna ó mczyn; lekarz ó lekarzy, miesiąc ó miesiący, nóż ó noży, klucz ó kluczy ¹ ; gość ó gości, nauczyciel ó nauczycieli, złoty ó złotych ² ; wegetarianin ó vegetarian, Świanin ó Świan, warszawianin ó warszawian, ale: Amerykanów, Meksykanów, muzułmanów ówidalców, meczów, palców, sztućców, krajów, konsulów; ^{1,2} ópokoi ó pokojów, pęczki ó pęczków, materacy ó materaców, koszy ó koszów	kobiet prac kaw studentek dróg, ale: noc ó nocy, podróż ó podróży, twarz ó twarzy, cukiernia ó cukierni, teoria ó teorii	jabłko piw mórz, ale: muzea ó muzeów, licea ó liceów, dziecko ó dzieci, narzędzie ó narzędzi, przysławie ó przysław, przedmiot ó przedmiot	
Boj się psów. Nie mam pieniędzy. Nie znam tych nauczycieli.	Nie widzę kolejki. Znam dużo o miłośnikach studentek.	Proszę pić zimnych piw. Nie zamykaj okien.	

**WYMIANA SPÓŁGŁOSEK I SAMOGŁOSEK
(Alternacja)**

ą:ę	moje pieniądze–moichpieniędzy, letnie miesiące ó letnich miesiący	sosna ó sosen, torba ó toreb, trójka ó trójek, gra ó gier, wana ó wanien	o:e	jabkoó jabćk, lustro ó luster, okna ó okien
		pro ba ó pro b, gro ba ó gro b, choroba ó chorób	o:ó	sćwa ó sćw, morze ó mórż, dobro ó dóbr
		r ka ó r k, m ka ó m k, przysi ga ó przysi g	ę:a	wi to ó wi t

**CELOWNIK(ćc. dativus)Komu? Czemu?
liczba pojedyncza**

rodzaj męski	rodzaj żeński	rodzaj nijaki
-owi -u (wyj tki)	= Miejscownik	-u
przyjacielowi obrazowi Adamowi Mickiewiczowi	dziewczynie mamie Kasi pani	dziecku zadaniu zdrowiu radiu mieszkaniu mleku
-u: bratu, ojcu, chćpcu, chćpu, panu, ksi ciu, ksi dzu, popu, Bogu, diabć, kotu, psu, lwu, wiatu, ću	duszy twarzy górze babci roli	

Funkcje

1. **Celownik to jest cel samej akcji** (wskazanie adresata): mamie, tacie.
2. **Ćzasowniki** (potrzebuje dopećnienie dalsze): wierzy , przypomina , dawa ...
3. **Stany emocjalne, fizyczne, które nie zależą od nas ale na nas wpływają.** Zimno mi, dobrze mi, gor co jej, orzykro mi.
4. **Kilka przyimków i wyrażeń przyimkowych: przeciw(ko), dzięki, wbrew, ku, naprzeciw, na przekór, nazłość.** Zaszczepi si przeciwko grypie, wbrew woli ojca, ku zachodowi, na zć siostrze.

CELOWNIK(acc. dativus)Komu? Czemu? liczba mnoga		
rodzaj męski	rodzaj żeński	rodzaj nijaki
-om		
przyjacielom studentom braciom panom poetom obrazom	dziewczynom mamom paniom babciom duszom papugom	dzieciom zadaniom mieszkanom oczom jeziorom zwierz tom

CZASOWNIKI Z CELOWNIKIEM

Darowa , dawa , dokucza , dzi kowa , dziwi si , kibicowa , kra , kupowa , mówi , oddawa , odmawia , opowiada , podawa , podoba si , pomaga , po ycza , przedstawia , przygl da si , przynosi , przypomina , rozdawa , smakowa , sprzedawa , szkodzi , tmaczy , ufa , wierzy , wybacza , zazdro ci , yczy .

Brakowa komu (celownik) czego (dopełniacz) np. brakowa klasie pieni dzy
Dawa co (biernik) komu (celownik), np. dawa kwiaty mamie
Dzi kowa np. dzi kowa uczniowi
Dziwi si np. dziwi si wynikowi
Kibicowa np. kibicowa dru ynie
Kra komu (celownik) co (biernik) np. kra firmie kontrakt
Kupowa komu (celownik) co (biernik) np. kupowa mamie kwiaty
Obiecywa komu (celownik) co (biernik) np. obiecywa tacie popraw
Oddawa komu (celownik) co (biernik) np. oddawa dnikowi pieni dze
Odmawia komu (celownik) czego (dopełniacz) np. odmawia studentowi dobrej oceny
Ofiarowa komu (celownik) co (biernik) np. ofiarowa pracownikowi premi
Podporz dkowywa si np. podporz dkowywa si zasdom
Pomaga np. pomaga dzieciom
Po ycza np. po ycza przyjacielowi
Przedstawia np. przedstawia kole ance
Przeszkadza np. przeszkadza s siadom
Przygl da si np. przygl da si odbiciu
Przypomina komu (celownik) np. przypomina babci
Szkodzi np. szkodzi zdrowiu
Ufa np. ufa policjantom

Wierzy np. wierzy Bogu
 Wybacza np. wybacza bli niemu
 Zapobiega np. zapobiega chorobie
 Zazdro ci np. zazdro ci koledze

BIERNIK (accusativus) Kogo? Co? liczba pojedyncza			
rodzaj męski		rodzaj żeński	rodzaj nijaki
ywotne	nie ywotne	-ę Ø (temat na spóŁsk mi kk)	= Mianownik
=Dopełniacz -a	= Mianownik Ø, -a		
pana, brata, ojca, psa, kota, ale: tat ,artyst	czas, zeszyt, stóŁpapier, oŁwek, ale* : ziemniaka, pomidora, ogórka, kurczaka	-ę mam kobiet Ew prac histori drog	jabŁko mleko dziecko sŁce morze zwierz muzeum
	*Sport i tańce: tenisa, walca; owoce i warzywa: banana, pomidora, papierosa, szampana, drinka; marki: mercedesa, forda; waluta: dolara, jena, funta	Ø miŁ ,cz , wie ,gaŁ , dŁ ,brew, rzecz,mysz	
Znam tego pana. Mam tat .	Mam czas. Widz ten stóŁ	Mam mam i babci . Kocham moj córka . Znam t dziewczyn . Rzeczownik pani ma w bierniku ko cówk -ą. SpotkaŁm pani .	Lubi mleko. Widz morze. Lubi to nowe muzeum.
Funkcje			
<p>1. Biernik określa osoby i przedmioty, które podlegają naszym spostrzeżeniom, czynnościom, uczuciom i woli.</p> <p>2. Czasowniki: –określających spostrzeganie, np. widzie , sŁsze , w cha , dotyka , obserwowa i tp.</p>			

- określających czynności: robi , malowa , pisa , kopa .
 - określających uczucia i wolę: kocha , lubi , chce .
3. Przyimki: przez, na, o, po, pod, nad, za, przed, między, ponad, poza, ze względu na.

BIERNIK (łac. accusativus) Kogo? Co? liczba mnoga			
rodzaj męski		rodzaj żeński	rodzaj nijaki
męskoosobowe	niemęskoosobowe		
= dopełniacz l.mn. -ów, -y, -i,	= mianownik l.mn. -y, -i, -e	= mianownik l.mn. -y, -i, -e	= mianownik l.mn. -a
studentów, Polaków, ale: m czyżn; lekarzy, gości, nauczycieli, z dziećmi/ów	pieniędzy, psy, koty, stoły, kosze, ptaki	kobiety, prace, kawy, studentki, drogi, noce, podróże, twarze, cukiernie, teorie	jabłka, morza, muzea, licea, dzieci, narzędzia, przyswojenia, przedmioty
Widz chłopców, nauczycieli, studentów. Mam pieniądze, koty i psy.		Widz koleżanki. Znam te studentki.	Proszę jabłko. Maluj okna.

CZASOWNIKI Z BIERNIKIEM	
<p>Analizowa , bada , banda owa , bra , budowa , burzy , całowa , chce , chodzi /i na ... , ci , czeka na ... , czu , czyta , da /dawa , dosta /dostawa , dzieli , dziękowa za ... , fotografowa , ... , planowa , poci za ... , podawa , (po)prosi , pozna , powtarza , prowadzi , przeprosi , pyta o ... , robi , rozumie</p>	
<p>Analizowa np. analizowa sytuację Bada np. bada motyle Banda owa np. banda owa nog Bra np. bra widelec Budowa np. budowa dom Burzy np. burzy cian Całowa np. całowa m a Chce np. chce samochód/prac</p>	<p>Opowiada np. opowiada historię Organizowa np. organizowa imprez Otwiera np. otwiera szaf Patrze np. patrze na kwiatek Pi np. pi herbat Piec np. piec chleb Pisa np. pisa list (ale narzędzie do pisania itp. ó to już będzie narzędzie do pisania, np. pisa</p>

<p> Chodzi /i na np. chodzi /i na spacer Ci np. ci ga€ Czeka na np. czeka na autobus Czu np. czu kr gos€p Czyta np. czyta ksi k Da /dawa np. da /dawa kwiaty Dosta /dostawa np. dosta prezent/dostawa wyp€t Dzieli np. dzieli ciasto Dzi kowa za np. dzi kowa za sok Fotografowa np. fotografowa wschód s€ ca Gasi np. gasi po ar Gotowa np. gotowa zup Gra w np. gra w szachy Haftowa np. haftowa serwetk Je np. je bu€ Kocha np. kocha on Ko czy np. ko czy prac Kupowa np. kupowa mieszkanie Liczy np. liczy barany Lubi np. lubi zup ogórkow Malowa np. malowa cian Martwi si o np. martwi si o egzamin Mie np. mie prac Mie ochot na np. mie ochot na czekolad Modli si o np. modli si o pokój My np. my okno Nosi np. nosi dziecko Obiera np. obiera cebul Ocenia np. ocenia wygl d Odkurza np. odkurza mieszkanie Ogl da np. ogl da mecz </p>	<p> d€gopisem) Planowa np. planowa spotkanie P€ci za np. p€ci za kolacj Podawa np. podawa solniczka (Po)prosi np. (po)prosi koleg Pozna np. pozna miasto Powtarza np. powtarza wiersz Prowadzi np. prowadzi samochód Przeprosi np. przeprosi pani /pana Pyta o np. pyta o prac Robi np. robi zadanie domowe Rozumie np. rozumie cz€wieka Rysowa np. rysowa figur Spotyka np. spotyka kole ank Studiowa np. studiowa matematyk Szanowa np. szanowa rodziców Trzyma np. trzyma telefon Umawia si na np. umawia si na kaw Uprawia np. uprawia sport Uwa a na np. uwa a na dziecko Uwielbia np. uwielbia s€dycze Widzie np. widzie psa W€cza /wy€cza np. w€cza /wy€cza wiat€ Wole np. wole kaw Wybiera np. wybiera Zamawia np. zamawia pizz Zamyka np. zamyka drzwi Zbiera np. zbiera znaczki Zdawa np. zdawa egzamin Zmywa np. zmywa naczynia Zna np. zna dyrektora Znale np. znale szcz cie Zostawi np. zostawi parasol Zwiedza np. zwiedza Warszaw </p>
---	--

NARZĘDNIK (ć. instrumentalis) Kim? Czym?

Liczba pojedyncza			Liczba mnoga -ami
Rodzaj męski	Rodzaj nijaki	Rodzaj żeński	
-(i)em, -ą			
On jest twoim brat <u>em</u> . On jest muzyki <u>em</u> . On jest ich tata <u>ą</u> .	/ ukasz jest moim dzieck <u>iem</u> . Jestem nad jeziore <u>em</u> .	Ona jest Polka <u>ą</u> . Maria jest studentka <u>ą</u> .	Oni s wysokimim czyzn <u>ami</u> . Jeste cie ju student <u>ami</u> studentka <u>ami</u> , a nie uczni <u>ami</u> .
Funkcje			
<ol style="list-style-type: none"> 1. Identyfikacja. Ona jest kobiet / mam / uczennic / lektork / kola ank . On jest chłopcem / studentem / poet / bratem / koleg . 2. Transport. Jad autobusem / taksówk / metrem / samochodem. 3. Narzędzia. Pisz markerem. Jem k . Myj si mydłem. 4. Kiedy? Wieczorem, zim . 5. Czasowniki. Interesowa si , zajmowa si , kierowa , stresowa si , bawi si . 6. Przymyki. Z, przed, za, pod, nad, mi dzy ... a..., poza. 			

CZASOWNIKI Z NARZĘDNIKIEM

Narz dnik s y do definiowania siebie, swojej roli w społecze stwie i do tworzenia definicji w ogóle.

By np. by człowiekiem
 Cieszy si np. cieszy si zwyci stwem
 Interesowa si np. interesowa si sportem
 Jecha (transport) np. jecha samochodem
 Kierowa np. kierowa ruchem
 Martwi si np. martwi si pogod
 Opiekowa si np. opiekowa si dzieckiem
 Pasjonowa si np. pasjonowa si malarstwem
 Przejmowa si np. przejmowa si nauk
 Przepada za np. przepada za ciastem
 Stresowa si np. stresowa si wyjazdem

Wraca np. wraca poci giem
 Zaj si /zajmowa si np. zaj si /zajmowa si przeprowadzk
 Zarazi si np. zarazi si gryp
 Zm czy si np. zm czy si prac
 Zosta np. zosta aktorem

MIEJSCOWNIK (acc. locativus) O kim? O czym?			
Liczba pojedyncza			
Rodzaj męski	Rodzaj nijaki	Rodzaj żeński	
Bo WSPoMiNa ZoFie t:c, d:dz			-ie
klub ó klubie atlas ó atlasie obraz ó obrazie, ale: dom – domu pan – panu syn – synu	kino ó kinie okno ó oknie pieczywo ó pieczywie lato ó lecie miasto ó mie cie	kawa ó kawie mapa ó mapie mama ó mamie szafa ó szafie ciana ó cianie toaleta ó toalecie moda ó modzie	
niektóre na -b, -p, -m, -w maj ko cówk -u: paw ó pawiu karp ó karpiu óćw ó óćw iu			
r:rz,ł:l			
rower ó rowerze stół ó stole	biuro ó biurze pi tro ó pi trze	wiara ó wierze szkoła ó szkole	-e
k, ch, g		-u	
ptak ó ptaku groch ó grochu brzeg ó brzegu	oko ó oku tango ó tangu ucho ó uchu	k:c, ch:sz, g:dz Polska ó Polsce muchy ó musze noga ó nodze	
c, dz, sz, rz(ż), cz			
widz ó widzu kosz ó koszu lekarz ó lekarzu	zbo e ó zbo u morze ó morzu serce ó sercu	-u praca ó pracy wiedza ó wiedzy dusza ó duszy	-y
l, j, ś, ć, ń, dź, ź			
stru ó strusiu tatuś ó tatuś u kraj ó kraju ból ó bólu	wej cie ó wej ciu wewsele ó weselu	-u ba ó ba ni ko ó ko ci nadzieja ó nadziei idea ó idei	-i
Funkcje			

Słowo do opisu miejsca, dlatego też zawsze wymaga użycia przyimka (w, na, przy, po).

Album o Krakowie. Mieszkam w Niemnie.	Myśl o nowej pracy. Marzy o jednej dziewczynie.	Byłem w kinie i oglądałem film o tangu.
--	--	--

Andrzej myśli o dużych pieniądzach.
Kasia byłam latem w górach.
Anna mieszka w różnych miastach.

WYMIANA SPÓŁGŁOSEK I SAMOGŁOSEK W MIEJSCOWNIKU (Alternacja)

ą:ę gołąb ó gołębiu błąd ó błędu	ó:o drób ó drobiu Kraków ó Krakowie	ó:e ko ciółó ko ciełe	o:Ø osiołó o le
a:e s siad - s siedzie miasto - miecie	e: Ø diabełó diable lew ó lwie	o:e aniołó aniele	ch:sz muchy - musze szprycha ó szprysze
g:dz droga ó drodze noga ó nodze	k:c ksiąka ó księce Polska ó Polsce	b:bi grzyb ó grzybie osoba ó osobie	ć:ci gość ó gościu ziółó zyciu
d:dzi samochódó samochodzie	dź:dzi łódź ó łodziu ledźó ledziu	f:fi szafa ó szafie szefó szefie	ł:l stół ó stole szkoła ó szkole
m:mi film ó filmie mama ó mamie	n:ni balon ó balonie okno ó oknie	ń:ni cień ó cieniu leńó leniu	p:pi kanapa ó kanapie sklepó sklepie
s:si masłó ó maśle lasó lesie	s:ś kapusta ó kapuście wiosna ó wiosnie	ś:si miś ó misiu łsośó łsosiu	t:ci lato ó lecie tata ó tacie
w:wi kawa ó kawie motywó motywie	z:zi łza ó łzie wyrazó wyrazie	z:ż gwiazda ó gwiazdzie ojczyzna ó ojczyźnie	r:rz gitara ó gitarze humoró humorze
rz:r dworzec ó dworcu orzeló orle			

MIEJSCOWNIK (ć. locativus) O kim? O czym?		
Liczba mnoga		
Rodzaj męski	Rodzaj nijaki	Rodzaj żeński
-ach		
klubach obrazach panach	kinach oknach pieczywach	mapach mamach szafach

CZASOWNIKI Z MIEJSCOWNIKIEM
Miejscownik to przypadek, który bardzo lubi przyimki.
<p>gra na, np. gra na skrzypcach je dzi na, np. je dzi na rolkach dyskutowa o, np. dyskutowa o problemie marzy o, np. marzy o wyje dzie my le o, np. my le o wakacjach rozmawia o, np. rozmawia o dziecku rozmy la o, np. rozmy la o przysz ci chodzi po, np. chodzi po piasku je dzi po, np. je dzi po chodniku podró owa po, np. podró owa po wiecie spacerowa po, np. spacerowa po parku</p>

WOŁACZ (ć. vocativus)		
liczba pojedyncza		
Jest specyficznym przypadkiem, ponieważ nie wskazuje na zwi zki w wypowiedzeniu. To jedynie forma rzeczownika u ywanego w funkcji apelu podczas zwracania si do innych. Stosowany jest w zawo niach, bezpo rednich zwrotach.		
Rodzaj męski	Rodzaj nijaki	Rodzaj żeński
= Miejscownik l.p. -e, -u	-o(zako czone na -a), -u(zdrobnienia na -a) = Dopelniacz (zako czone na -i lub spó sk)-i, -y nektóre na -la maj -o, -a	= Mianownik l.p. -o, -e, -ę, -um

Drogi Ryszardzie! Drogi Tomaszu! Szanowny Panie Profesorze!	Droga Anno! Droga Aniu! Szanowna Pani Profesor! Marylo! Marylu!	Drogie dziecko!
WOŁACZ liczba mnoga= Mianownik l.mn.		
Drodzy Panowie!	Drogie Panie!	Drogie dzieci!

RZECZOWNIKI NIEODMIENNE

Nie wszystkie **rzeczowniki w języku polskim** się odmieniają .
Wbrew pozorom **rzeczowników nieodmiennych** jest całkiem sporo. Są to przede wszystkim wyrazy zapożyczone z innych języków.

Rzeczownik nieodmienny może zaczynać się na:

- liter "u", np. tabu, emu, guru, wudu, kakadu;
- "ao" lub "oa", np. np. kakao, boa;
- liter "i", np. kiwi, salami, safari, alibi;
- z sylabą akcentowaną na końcu, np. attaché, menu, jury;
- inne: espresso, Tokio, cappuccino, Monako.

ODMIANA OSOBLIWA

-ę	I (-mie): rami , imi , brzemi , ciemie, znami , wymi , plemi , strzemi		II: piskl , prosi , szczeni ,jagni , ciel , rebi , kurcze, kacz , lwi , koci , niemowl , bli ni	
	ramię		pisklę	
M.	rami	rami-on-a	piskl-ę	piskl-ęt-a
D.	rami- eni-a	rami -on-Ø	piskl-ęci-a	piskl-ąt-Ø
C.	rami- eni-u	rami-on-om	piskl-ęci-u	piskl-ęt-om
B.	rami-ę	rami-on-a	piskl-ę	piskl-ęt-a
N.	rami- eni-em	rami-on-ami	piskl-ęci-em	piskl-ęt-ami
Ms.	o rami- eni-u	o rami-on-ach	o piskl-ęci-u	o piskl-ęt-ach
W.	rami-ę!	rami-on-a!	piskl-ę!	piskl-ęt-a!

	książę		ksiądz	
M.	ksi -ę	ksi -ę t-a	ksi dz- Ø	ksi - a
D.	ksi ci- a	ksi - ą t- Ø	ksi dz- a	ksi - y
C.	ksi ci- u	ksi -ę t-om	ksi dz- u	ksi - om
B.	ksi ci- a	ksi -ę t-a	ksi dz- a	ksi - y
N.	ksi ci- em	ksi -ę t-ami	ksi dz- em	ksi - mi
Ms.	o ksi ci- u	o ksi -ę t-ach	o ksi dz- u	o ksi - ach
W.	ksi -ę !	ksi -ę t-a!	ksi - e!	ksi - a!

	liceum		rzeczowniki m skie na - a , dentysta	
M.	lice- um	lice- a	dentyst- a	denty c- i
D.	lice- um	lice- ów	dentyst- y	dentyst- ów
C.	lice- um	lice- om	denty ci- e	dentyst- om
B.	lice- um	lice- a	dentyst-ę	dentyst- ów
N.	lice- um	lice- ami	dentyst- ą	dentyst- ami
Ms.	o lice- um	o lice- ach	denty ci- e	dentyst- ach
W.	lice- um	lice- a!	o dentyst- o!	o denty c- i!

	Amerykanin		Rosjanin	
M.	Amerykanin- Ø	Amerykani- e	Rosjanin- Ø	Rosjani- e
D.	Amerykanin- a	Amerykan- ów	Rosjanin- a	Rosjan- Ø
C.	Amerykanin- owi	Amerykan- om	Rosjanin- owi	Rosjan- om
B.	Amerykanin- a	Amerykan- ów	Rosjanin- a	Rosjan- Ø
N.	Amerykanin- em	Amerykan- ami	Rosjanin- em	Rosjan- ami
Ms.	Amerykanin- e	Amerykan- ach	Rosjanini- e	o Rosjan- ach
W.	o Amerykanin- e!	Amerykani- e!	o Rosjanin- e!	Rosjani- e!

	sędzia		hrabia	
M.	s dzi- a	s dzi- owie	hrabi- a	hrabi- owie
D.	s dzi- ego	s dzi- ów	hrabi- ego	hrabi- ów
C.	s dzi- emu	s dzi- om	hrabi- emu	hrabi- om
B.	s dzi- ego	s dzi- ów	hrabi- ego	hrabi- ów
N.	s dzi- ą	s dzi- ami	hrabi- ą	hrabi- ami
Ms.	o s dz- i / s dz- im	o s dzi- ach	o hrab- i / hrab- im	o hrabi- ach
W.	s dzi- o!	s dzi- owie!	hrabi- o!	hrabi- owie!

	Odmiana przyimkowa znajomy / krewny /le niczy /wo ny / my liwy	
M.	znajom-y	znajom-i
D.	znajom-ego	znajom-ych
C.	znajom-emu	znajom-ym
B.	znajom-ego	znajom-ych
N.	znajom-ym	znajom-y mi
Ms.	o znajom-ym	o znajom-y ch
W.	znajom-y!	znajom-i!

	ucho		ucho ucho dzbana ucho torby	
M.	uch-o	usz-y	uch-o	uch-a
D.	uch-a	usz-u	uch-a	uch-Ø
C.	uch-u	usz-om	uch-u	uch-om
B.	uch-o	usz-y	uch-o	uch-a
N.	uch-em	usz-ami / usz-yma	uch-em	uch-ami
Ms.	o uch-u	o usz-ach	o uch-u	uch-ach
W.	uch-o!	usz-y!	uch-o!	uch-a!

	oko		oko oko w rosale oko sieci	
M.	ok-o	ocz-y	ok-o	ok-a
D.	ok-a	ocz-u	ok-a	ok-Ø
C.	ok-u	ocz-om	ok-u	ok-om
B.	ok-o	ocz-y	ok-o	ok-a
N.	oki-em	ocz-ami / ocz-yma	oki-em	ok-ami
Ms.	w ok-u	w ocz-ach	w ok-u	ok-ach
W.	ok-o!	ocz-y!	ok-o!	ok-a!

	ręka		brat	
M.	r k-a	r c-e	brat-Ø	braci-a
D.	r k-i	r k-Ø	brat-a	braci-i
C.	r c-e	r k-om	brat-u	braci-om
B.	r k-ę	r c-e	brat-a	braci-i
N.	r k-ą	r k-ami / r k-oma	brat-em	bra -mi
Ms.	w r c-e / w r k-u	w r k-ach	o braci-e	o braci-ach
W.	r k-o!	r c-e!	braci-e!	braci-a!

	pieniądz /miesiąc /tysiąc		rok	
M.	pieni dz-Ø	pieni dz-e	rok-Ø	lat-a
D.	pieni dz-a	pieni dz-y	rok-u	lat-Ø
C.	pieni dz-owi	pieni dz-om	rok-owi	lat-om
B.	pieni dz-Ø	pieni dz-e	rok-Ø	lat-a
N.	pieni dz-em	pieni dz-my	roki-em	lata-mi
Ms.	o pieni dz-u	o pieni dz-ach	o rok-u	o lat-ach
W.	pieni dz-u!	pieni dz-e!	rok-u!	lat-a!

	przyjaciel		człowiek	
M.	przyjaciel-Ø	przyjaciel-e	człowiek-Ø	ludzi-e
D.	przyjaciel-a	przyjació-Ø	człowiek-a	ludz-i
C.	przyjaciel-owi	przyjació-om	człowiek-owi	ludzi-om
B.	przyjaciel-Ø	przyjació-Ø	człowiek-Ø	ludz-i
N.	przyjaciel-em	przyjació-my	człowieki-em	lud -mi
Ms.	o przyjaciel-u	o przyjacio-ach	o człowiek-u	o ludzi-ach
W.	przyjaciel-u!	przyjaciel-e!	człowiek-u!	ludzi-e!

PRZYMIOTNIK

PRZYMIOTNIK
-odmienna cz mowy, która odpowiada na pytania: jaki? jaka? jakie? który? która? które? jaki? jaka? jakie? czyj? czyja? czyje?
- odmienia si przez przypadki, liczby i rodzaje.
- oznacza w ciwo ci osób, zwierz t, przedmiotów, poj .
- jest okre leniem rzeczownika, wskazuje na jego wielko , kolor, kształt, materiał
stare miasto, nowy wiat, stalowy miecz, dobry ojciec, bkitne niebo, bia-czerwona flaga

Rodzaj męski l.p.	Rodzaj żeński l.p.	Rodzaj nijaki l.p.
-y, -i	-a	-e
nowy, bia, niebieski	nowa, bia, niebieska	nowe, bia, niebieskie

DEKLINACJA PRZYMIOTNIKÓW twardotematowych liczba pojedyncza			
	Rodzaj męski	Rodzaj nijaki	Rodzaj żeński
M.	ćdn-y		ćdn-a
D.	ćdn-ego		ćdn-ej
C.	ćdn-emu		ćdn-ej
B.	ćdn-ego, ćdn-y		ćdn-ą
N.	ćdn-ym		ćdn-ą
Ms.	ćdn-ym		ćdn-ej
W.	ćdn-y!		ćdn-a!

DEKLINACJA PRZYMIOTNIKÓW twardotematowych liczba mnoga		
	Rodzaj męskoosobowy	Rodzaj niemęskoosobowy
M.	ćdn-i	ćdn-e
D.	ćdn-ych	
C.	ćdn-ym	
B.	ćdn-ych	ćdn-e
N.	ćdn-ymi	
Ms.	ćdn-ych	
W.	ćdn-i!	ćdn-e!

DEKLINACJA PRZYMIOTNIKÓW miękkotematowych liczba pojedyncza			
	Rodzaj męski	Rodzaj nijaki	Rodzaj żeński
M.	brzydk-i	brzydki-e	brzydk-a
D.	brzydki-ego		brzydki-ej
C.	brzydki-emu		brzydki-ej
B.	brzydki-ego	brzydk-ie	brzydk-ą
N.	brzydk-im		brzydk-ą
Ms.	brzydk-im		brzydki-ej
W.	brzydk-i!	brzydki-e!	brzydk-a!

DEKLINACJA PRZYMIOTNIKÓW miękkotematowych liczba mnoga		
	Rodzaj męskoosobowy	Rodzaj męskoosobowy

M.	brzydc-y	brzydki-e
D.	brzydki-ch	
C.	brzydk-im	
B.	brzydk-ich	brzydk-ie
N.	brzydk-imi	
Ms.	brzydk-ich	
W.	brzydc-y!	brzydk-ie!

MIANOWNIK LICZBY MNOGIEJPRZYMIOTNIKÓW

Rodzaj			Przykłady
męski	męskoosobowy	niemęskoosobowy	
-py	-pi	-pe	t py ó t pi ó t pe
-by	-bi	-be	gruby ó grubi ó grube
-my	-mi	-me	niewidomy ó niewidomi ó niewiedome
-wy	-wi	-we	zdrowy ó zdrowi ó zdrowe
-chy	-si	-che	głuchy ó głusi ó głuche
-dy	-dzi	-de	młody ó młodzi ó młode
-ty	-ci	-te	bogaty ó bogaci ó bogate
-ny	-ni	-ne	dynamiczny ó dynamiczni ó dynamiczne
-sy	-si	-se	ścisły ó ścisli ó ścisle
-sty	-ści	-ste	dorośli ó dorośli ó dorośli
-ły	-li	-le	mili ó mili ó mile
-sny	-śni	-sne	radosny ó radośni ó radosne
-zny	-źni	-zne	przyjazny ó przyjaźni ó przyjazne
-ry	-rzy	-re	chory ó chorzy ó chore
-ki	-cy	-kie	wysoki ó wysocy ó wysokie
-gi	-dzy	-gie	ubogi ó ubodzy ó ubogie
Uwaga: wesoły ó weseli ó wesoło, ale biały ó biali ó białe zielony ó zieleni ó zielone, ale (nie) miły ó (nie) miłośnicy ó (nie) miłośniczo niady - niadzi ó niade			
-cy	-cy	-ce	gorący ó gorący ó gorące

-czy	-czy	-cze	opieku ó opieku ó opieku cze
-dzy	-dzy	-dze	cudzy ó cudzy ó cudze
-zy	-zy	-że	ry y ó ry ó ry e, ale: du y ó duzi ó du e

STOPNIOWANIE PRZYMIOTNIKÓW

Stopień równy	Stopień wyższy	Stopień najwyższy
stary	starszy	najstarszy
młody	młodszy	najmłodszy
biedny	biedniejszy	najbiedniejszy
zimny	zimniejszy	najzimniejszy

STOPNIEN WYŻSZY

STOPNIOWANIE REGULARNE

Struktura tematu przymiotnika		Sposób tworzenia stopnia wyższego	
-C-y	młd-y	+ -szy	młdszy
	grub-y		grubszy
	such-y		suchszy
-CC-y	biedn-y	+ -ejszy	biedniejszy
	zimn-y		zimniejszy
	ciepl-y		cieplejszy

*C ó consonant / spółgłoska

Alternacje w tematach typu -C-		Alternacje w tematach typu -CC-	
a:e	biały ó bielszy	ł:l	ciepły - cieplejszy
o:e	wesoły ó weselszy	n:ni	brudny ó brudniejszy
ą:ę	gorący ó gorętszy	m:mi	uprzejmy ó uprzejniejszy
n:ń	czerwony ó czerwienniejszy	sn:śni	jasny ó jaśniejszy
ł:l	mięły ó miłszy	śl:śl	dorośli ó doroślijszy
g:ż	dęgi ó dęszyszy	st:ści	gęsty ó gęściejszy
*c:t	gorący ó gorętszy	r:rz	mdry ó mdrzejszy
<i>*rzadko</i>		w:wi	łtwy ó łtwiejszy

Struktura tematu przymiotnika		Sposób tworzenia stopnia wyższego	
-k-i	brzydki	(bez -k-) + szy	brzydszy
-ek-i	daleki	(bez -ek-) + szy	dalszy
-ok-i	szeroki	(bez -ok-) + szy	szerszy
-rd-y	twardy	+ szy	twardszy
-st-y	prosty	+ szy	prostszy
Typowa alternacja s:ż			
bliski ó bli szy niski óni szy w ski ów szy wysoki ó wy szy			

STOPNIOWANIE ANALITYCZNE		
bardziej (mniej) + stopień równy = stopień wyższy		
Stopień równy	Stopień wyższy	
chory	bardziej chory	mniej chory
interesuj cy	bardziej interesuj cy	mniej interesuj cy
przekonuj cy	bardziej przekonuj cy	mniej przekonuj cy
b ę szcz cy	bardziej b ę szcz cy	mniej b ę szcz cy
opalony	bardziej opalony	mniej opalony
op a calny	bardziej op a calny	mniej op a calny

STOPNIENIAJWYŻSZY	
Stopniowanie regularne (syntetyczne)	Stopniowanie analityczne (opisowe)
naj-+ stopień wyższy = stopień najwyższy	najbardziej (najmniej) + stopień równy = stopień najwyższy
m ę dszy ó najw ę dszy	chory ó najbardziej chory // najmniej chory
cierplejszy ó najcieplejszy	interesuj cyó najbardziej interesuj cy // najmniej interesuj cy
brzydszy ó najbrzydszy	opalony ó najbardziej opalony // najmniej opalony

STOPNIOWANIE NIEREGULARNE

Stopień równy	Stopień wyższy	Stopień najwyższy
dobry	lepszy	najlepszy
duży / wielki	większy	największy
mały	mniejszy	najmniejszy
zły	gorszy	najgorszy
lekki	lżejszy	najlżejszy

PRZYMIOTNIK w zdaniu może być:

przydawek	Własny domek jest miły (jaki?).
podmiotem	Głupi przegadał mądrego (kto?).
orzecznikiem (w orzeczeniu imiennym)	Kasia jest najzdolniejsza z klasy (jest jaka?).
dopełnieniem	Zawsze pomagaj słabszym (komu?).

LICZEBNIKI

LICZEBNIK

Odmienna część mowy, która odpowiada na pytania: ile? który z kolei?

Odmienia się przez przypadki.

Oznacza liczbę, ilość, kolejność i wielokrotność.

W języku polskim wyróżnia się następujące rodzaje:

• liczebniki główne	<i>jeden, dwa, trzy, pięć...</i>
• liczebniki porządkowe	<i>pierwszy, drugi, trzeci, setny...</i>
• liczebniki zbiorowe	<i>dwoje, troje, czworo, ośmioro...</i>
• liczebniki ułamkowe	<i>pół, półtora, jedna druga, trzy czwarte...</i>
• liczebniki nieokreślone	<i>kilka, wiele, dużo, kilkadziesiąt, kilkaset...</i>
• liczebniki mnożne	<i>potrójny, dwukrotny...</i>
• liczebniki wielorakie	<i>trojaki, dwojaki...</i>

LICZEBNIK w zdaniu może być:

przydawek	Trzy kolejki wybrały się do miasta na zakupy (ile?).
podmiotem	Woda nie minie piątą (co?).
dopełnieniem	Zegar wybił dwunastą (co?).
orzecznikiem (w orzeczeniu imiennym)	Jestem druga w kolejce przed okienkiem w banku (jestem która?).

ZE WZGLĘDU NA BUDOWĘ ROZRÓŻNIAMY:

Liczebniki proste	Liczebniki złożone
dwa, trzy, cztery, pi , siedem, dziesi	dwadzie cia cztery, trzysta pi dziesi t, tysi c siedemset sze dziesi t, tysi c siedenset sze dziesi t dwa, milion czterysta czterdzie ci trzy

LICZEBNIKI GŁÓWNE

Okre laj liczb czego . Odpowiadaj na pytanie **ile? ilu?**
Odmieniaj si przez przypadki i rodzaje.

0 ó zero

1 ó jeden	11 ójedena cie	21 ódwadzie cia jeden	40 óczterdzie ci
2 ó dwa	12 ódwana cie	22 – dwadzie cia dwa	50 ó pi dziesi t
3 ó trzy	13 ótrzyna cie	23 ó dwadzie cia trzy	60 ó sze dziesi t
4 ó cztery	14 ó czterna cie	24 ó dwadzie cia cztery	70 ó siedemdziesi t
5 ó pi	15 ó pi tna cie	25 ó dwadzie cia pi	80 ó osiemdziesi t
6 ó sze	16 ószesna cie	26 ó dwadzie cia sze	90 ódziewi dziesi t
7 ó siedem	17 ó siedemna cie	27 ó dwadzie cia siedem	100 ó sto
8 ó osiem	18 óosiemna cie	28 ó dwadzie cia osiem	101 ósto jeden
9 ó dziewi	19 ódziewi tna cie	29 ó dwadzie cia dziewi	121 ósto dwadzie cia jeden
10 ó dziesi	20 ódwadzie cia	30 ótrzydzie ci	130 ósto trzydzie ci

1000 - tysi c

1 000 000 - milion

1 000 000 000 - miliard

1 000 000 000 000 - bilion

Liczebniki głwne tysi c, milion, miliard nie odmieniaj si przez rodzaje. Odmieniaj si przez przypadki i liczby tak samo jak rzeczowniki rodzaju m skiego, np. **tysiąc, tysiąca, tysiącowi, tysiąc, tysiącem, tysiącu, tysiąc.**

Odmiana liczebnika jeden

	Rodzaj męski	Rodzaj nijaki	Rodzaj żeński
M.	jeden	jedno	jedna
D.	jednego		jednej
C.	jednemu		jednej
B.	jednego	jedno	jedn
N.	jednym		jedn
Ms.	jednym		jednej
W.	jeden	jedno	jedna

Odmiana liczebnika dwa, trzy, cztery forma męskoosobowa			
	dwa	trzy	cztery
M.	dwaj / dwóch / (dwu)	trzej / trzech	czterej / czterech
D.	dwóch (dwu)	trzech	czterech
C.	dwom / dwu (dwóm)	trzem	czterem
B.	dwóch (dwu)	trzech	czterech
N.	dwoma	trzema	czterema
Ms.	o dwóch	o trzech	o czterech
W.	dwaj	trzej	czterej

Liczebniki główne **dwa, trzy, cztery** w rodzaju **męskoosobowym** mają dwie formy: np. dwaj chłopcy i dwóch chłopców, trzej chłopcy i trzech chłopców, czterej chłopcy i czterech chłopców.

Odmiana liczebnika dwa, trzy, cztery forma niemęskoosobowa i nijaka			
M.	dwa	trzy	cztery
D.	dwóch	trzech	czterech
C.	dwom / dwu	trzem	czterem
B.	dwa	trzy	cztery
N.	dwoma	trzema	czterema
Ms.	o dwóch	o trzech	o czterech
W.	dwa	trzy	cztery

Odmiana liczebnika pięć i wzyż		
	Rodzaj męskoosobowy	Rodzaj niemęskoosobowy
M.	pięciu, dwunastu, pięciuset	pięć, dwanaście, sto, pięćset
D.	pi ciu, dwunastu, pi ciuset	pi ciu, dwunastu, stu, pi ciuset
C.	pi ciu, dwunastu, pi ciuset	pi ciu, dwunastu, stu, pi ciuset
B.	pi ciu, dwunastu, pi ciuset	pi , dwana cie, sto, pi set
N.	pi ciu, dwunastu, pi ciuset pi cioma, dwunastoma	pi ciu, dwunastu, stu, pi ciuset, pi cioma, dwunastoma, stoma
Ms.	o pi ciu, dwunastu, pi ciuset	o pi ciu, dwunastu, stu, pi ciuset
W.	pi ciu, dwunastu, pi ciuset	pi , dwana cie, sto, pi set
	sześć ó sze ciu ó sze cioma siedem ó siedmiu ó siedmioma (alternacja e: Ø) osiem ó o miu ó o mioma (alternacja e: Ø) dziewięć ó dziewi ciu ó dziewi cioma dziesięć ó dziesi ciu ó dziesi cioma	

Liczebniki główne na -ście		
	Rodzaj męskoosobowy	Rodzaj niemęskoosobowy
M.	jedenastu	jedena cie
D.	jedenastu	
C.	jedenastu	
B.	jedenastu	jedena cie
N.	jedenastu / jedenastoma	
Ms.	jedenastu	
W.	jedenastu	jedena cie
<p>trzynaście ó trzynastu - trzynastoma czternaście ó czternastu ó czternastoma piętnaście ó pi tnastu ó pi tnastoma szesnaście ó szesnastu ó szesnastoma siedemnaście ó siedemnastu ó siedemnastoma osiemnaście ó osiemnastu ó osiemnastoma dziewiętnaście ó dziewi tnastu ó dziewi tnastoma Uwaga! dwunaście ó dwunastu ó dwunastoma dwieście ó dwustu ó dwustoma</p>		

ZAPAMIĘTAJ!

W liczebnikach od **pięciu** wzwy formy gramatyczne są bardzo podobne do siebie. Pewn trudno mo e sprawia odmiana liczebników głównych, które składają się z wielu wyrazów, czyli tzw. **liczebników wielowyrazowych**.

W odmianie liczebników głównych wielowyrazowych obowiązują następujące zasady:

- moemy mieć całkowit pewno co do poprawności odmiany, je li odmienimy wszystkie wyrazy wchodzące w skład takiego liczebnika (np. šStypendiów nie przyznano **tysiącu pięciuset trzydziestu trzem** kandydatomö).
- moemy te odmienić tylko dwa ostatnie wyrazy (np. šStypendiów nie przyznano **tysiąc pięćset trzydziestu trzem kandydatomö**, šStypendiów nie przyznano **pi set trzydziestu trzem kandydatomö**). Je li ostatnim członem takiego liczebnika jest š**jedenö**, to pozostaje on nieodmienny (np. šZ **trzydziestoma** jeden kandydatami przeprowadzono rozmowy kwalifikacyjneö).

Liczebniki główne na -siąt		
	Rodzaj męskoosobowy	Rodzaj niemęskoosobowy
M.	pi dziesi ciu	pi dziesi t
D.	pi dziesi ciu	
C.	pi dziesi ciu	
B.	pi dziesi ciu	pi dziesi t
N.	pi dziesi ciu / pi dziesi cioma	
Ms.	o pi dziesi ciu	
W.	pi dziesi ciu	pi dziesi t
	sześćdziesiąt ó sze dziesi ciu ó sze dziesi cioma siedemdziesiąt ó siedemdziesi ciu ó siedemdziesi cioma osiemdziesiąt ó osiemdziesi ciu ó osiemdziesi cioma dziewięćdziesiąt ó dziewi ziesi ciu ó dziewi ziesi cioma	

Liczebniki główne sto, trzysta, czterysta, -set		
	Rodzaj męskoosobowy	Rodzaj niemęskoosobowy
M.	stu, trzystu, pi ciuset	sto, trzysta, pi set
D.	stu, trzystu, pi ciuset	
C.	stu, trzystu, pi ciuset	
B.	stu, trzystu, pi ciuset	sto, trzysta, pi set
N.	stu / stoma, trzystu / trzystoma, pi ciuset	
Ms.	o stu, trzystu, pi ciuset	
W.	stu, trzystu, pi ciuset	sto, trzysta, pi set
	sześćset ó sze ciuset siedemset ó siedmiuset osiemset ó o miuset dziewięćset ó dziewi ciuset	

LICZEBNIKI PORZĄDKOWE			
Okre laj kolejno osób i rzeczy.			
Odmieniaj si przez przypadki, rodzaje i liczby.			
Odpowiadaj na pytanie który?, która?, które z kolei? (np. drugi, pi ty, ósma, dwunasta, trzydzieste, setne).			
1 ó pierwszy, -a, -e	11 ó jedenasty,	21 ó dwudziesty, -a, -e	40 ó czterdziesty,

	-a, -e	pierwszy, -a, -e	-a, -e
2 ó drugi, -a, -e	12 ódwunasty, -a, -e	22 – dwudziesty, -a, -e drugi, -a, -e	50 ó pi dziesi ty, -a, -e
3 ó trzeci, -a, -e	13 ótrzynasty, -a, -e	23 ó dwudziesty, -a, -e trzeci, -a, -e	60 ó sze dziesi ty, -a, -e
4 ó czwarty, -a, -e	14 ó czternasty, -a, -e	24 ó dwudziesty, -a, -e czwarty, -a, -e	70 ó siedemdziesi ty, -a, -e
5 ó pi ty, -a, -e	15 ó pi tnasty, -a, -e	25 ó dwudziesty, -a, -e pi ty, -a, -e	80 ó osiemdziesi ty, -a, -e
6 ó szósty, -a, -e	16 ószesnasty, -a, -e	26 ó dwudziesty, -a, -e szósty, -a, -e	90 ó dziewi dziesi ty, -a, -e
7 ó siódmy, -a, -e	17 ó siedemnasty, -a, -e	27 ó dwudziesty, -a, -e siódmy, -a, -e	100 ó setny, -a, -e
8 ó ósmy, -a, -e	18 óosiemnasty, -a, -e	28 ó dwudziesty, -a, -e ósmy, -a, -e	101 ósto pierwszy, -a, -e
9 ó dziewi ty, -a, -e	19 ó dziewi tnasty, -a, -e	29 ó dwudziesty, -a, -e dziewi ty, -a, -e	220 ódwie cie dwudziesty, -a, -e
10 ó dziesi ty, -a, -e	20 ódwudziesty, - a, -e	30 ótrzydziesty, -a, -e	321 ótrzysta dwudziesty, -a, -e pierwszy, -a, -e

1000 ó tysí czny, -a, -e	2000 ó dwutysí czny, -a, -e	3000 ó trzysí czny, -a, -e
1001 ó tysí c pierwszy, -a, - e	2018 ó dwa tysí ce osiemnasty, -a, -e	3434 ó trzy tysí ce czterysí trzydziesty, -a, -e czwarty, -a, -e

DEKLINACJA LICZEBNIKÓW PORZĄDKOWYCH						
		Rodzaj męskoosobowy	Rodzaj niemęskoosobowy			
			męskożywotny	męskonieży- wotny	nijaki	żeński
Liczba pojedyncza	M.	pierwsz- y (ale: drug- i , trzec- i)			pierwsz- e	pierwsz- a
	D.	pierwsz- ego				pierwsz- ej
	C.	pierwsz- emu				pierwsz- ej
	B.	= D	= M	pierwsz- e	pierwsz- ą	
	N.	pierwsz- ym (ale: drug- im , trzec- im)				pierwsz- ą
	Ms.	pierwsz- ym (ale: drug- im , trzec- im)				pierwsz- ej

Liczba mnoga	M.	pierwsz- i (ale: drug- i , trzec- i)	pierwsz- e
	D.	pierwsz- ych (ale: drug- ich , trzec- ich)	
	C.	pierwsz- ym (ale: drug- im , trzec- im)	
	B.	= D	= M
	N.	pierwsz- ymi (ale: drug- imi , trzec- imi)	
	Ms.	pierwsz- ych (ale: drug- ich , trzec- ich)	

LICZEBNIKI PORZĄDKOWY + RZECZOWNIK

M.	To jest...	pierwszy student	i	pierwsza studentka.
D.	Nie ma...	drugiego studenta		drugiej studentki.
C.	Przygl dam si ...	trzeciemu studentowi		trzeciej studentce.
B.	Znam ...	czwartego studenta		czwartą studentkę.
N.	Rozmawiam z ...	pi tym studentem		pi tą studentką.
Ms.	Opowiadam o ...	szóstym studencie		szóstej studentce.
W.	Witaj ...	siódmym studencie		siódma studentko!

LICZEBNIK PORZĄDKOWY W DOPEŁNIACZU - OKREŚLENIE CZASU

Za pomoc liczebnika porz dkowego w dopełniaczu odpowiadamy na pytanie **o której godzinie?** lub **od której godziny do której?**, np. O której jesz obiad? Obiad jem o czternastej. Od której do której jeste w pracy? W pracy jestem od ósmej do szesnastej.

Która godzina)	O której godzinie?	Która godzina?	O której godzinie?
1:00 ópierwsza	pierwszej	13:00 ó trzynasta	trzynastej
2:00 ódruga	drugiej	14:00 ó czternasta	czternastej
3:00 ótrzecia	trzeciej	15:00 ópi tnasta	pi tnastej
4:00 óczwarta	czwartej	16:00 ószesnasta	szesnastej
5:00 ópi ta	pi tej	17:00 ósiedemnasta	siedemnastej
6:00 ószósta	szóstej	18:00 óosiemnasta	osiemnastej
7:00 ósiódma	siódmej	19:00 ódziewi tnasta	dziewi tnastej
8:00 óósma	ósmej	20:00 ódwudziesta	dwudziestej
9:00 ódziewi ta	dziewi tej	21:00 ódwudziesta pierwsza	dwudziestejpierwszej
10:00 ódziesi ta	dziesi tej	22:00 ódwudziesta druga	dwudziestej drugiej
11:00 ójedenasta	jedenastej	23:00 ódwudziesta trzecia	dwudziestej trzeciej
12:00 ódwunasta	dwunastej	24:00 ódwudziesta czwarta	dwudziestej czwartej

LICZEBNIK PORZĄDKOWY W NARZĘDNIKU - OKREŚLENIE CZASU

Za pomoc liczebnika porządkowego w narzędniku odpowiadamy na pytanie **między którą a którą godziną?**, np. W domu jestem między siódmą a dziesiątą .

Która godzina)	Między którą?	Która godzina?	Między którą?
1:00 ó pierwsza	pierwszą	13:00 ó trzynasta	trzynastej
2:00 ó druga	drugą	14:00 ó czternasta	czternastej
3:00 ó trzecia	trzecią	15:00 ó pi tnasta	pi tnastej
4:00 ó czwarta	czwartą	16:00 ó szesnasta	szesnastej
5:00 ó pi ta	pi tą	17:00 ó siedemnasta	siedemnastej
6:00 ó szósta	szóstą	18:00 ó osiemnasta	osiemnastej
7:00 ó siódma	siódmą	19:00 ó dziewi tnasta	dziewi tnastej
8:00 ó ósma	ósmą	20:00 ó dwudziesta	dwudziestej
9:00 ó dziewi ta	dziewi tą	21:00 ó dwudziesta pierwsza	dwudziestej pierwszej
10:00 ó dziesi ta	dziesi tą	22:00 ó dwudziesta druga	dwudziestej drugiej
11:00 ó jedenasta	jedenastą	23:00 ó dwudziesta trzecia	dwudziestej trzeciej
12:00 ó dwunasta	dwunastą	24:00 ó dwudziesta czwarta	dwudziestej czwartej

OFICJALNIE

Jest ...	(godzina)	pierwsza	trzynasta	i	jeden
		druga	czternasta		dwie	(minuty)
		trzecia	pi tnasta		trzy	
		czwarta	szesnasta		cztery	
		pi ta	siedemnasta		trzydzie ci dwie	
		szósta	osiemnasta		dwadzie cia dwie	(minut)
		siódma	dziewi tnasta		trzydzie ci	
		ó sma	dwudziesta		pi tna cie	
		dziewi ta	dwudziesta pierwsza		dwadzie cia pi	
		dziesi ta	dwudziesia druga		czterdzie ci sze	
		jedenasta	dwudziesta trzecia		pi dziesi t pi	
		dwunasta	dwudziesta czwarta		pi dziesi t osiem	

NIEOFICJALNIE

Jest(godzina) -a

za ... (minut) (godzina) ... -a

za kwadrans (godzina) ... -a

... (minut) po wpó€do ... -ej

... (minut) po (godzina) ... -ej

kwadrans po (godzina) ... -ej

za ... (minut) wpó€do ... -ej

wpó€do ... -ej

OFICJALNIE	GODZINA	NIEOFICJALNIE
Jest pierwsza trzydzie ci.	1:30	Jest wpódo drugiej.
Jest dziesi ta trzydzie ci.	10:30	Jest wpódo drugiej.
Jest czwarta czterdzie ci pi .	16:45	Jest za pi tna cie / za kwadrans pi ta.
Jest dziewi ta pi tna cie.	9:15	Jest pi tna cie / kwadrans po dziewi tej.
Jest druga pi dziesi t.	2:50	Jest za dziesi trzecia.
Jest siódma pi dziesi t pi .	7:55	Jest za pi ósma.
Jest dziesi ta pi .	10:05	Jest pi po dziesi tej.
Jest pi ta dwadzie cia pi .	5:25	Jest dwadzie cia pi po pi tej. Jest za pi wpódo szóstej.

MIESIĄCE I DATY

Liczebniki porz dkowe odmieniaj si jak przymiotniki. W datach u ywamy najcz ciej liczebnika w mianowniku i dopełniaczu. Nazwy miesi cy odmieniamy jak rzeczowniki rodzaju m skiego. Luty odmienia si jak przymiotnik.

Miesiąc	Który? mianownik (kto? co?)	Którego? dopełniacz (kogo? czego?)	Miesiąc + data
1. styczeń	pierwszy	pierwszego	pierwszego stycznia
2. luty	drugi	drugiego	drugiego lutego
3. marzec	trzeci	trzeciego	trzeciego marca
4. kwiecień	czwarty	czwartego	czwartego kwietnia
5. maj	pi ty	pi tego	pi tego maja
6. czerwiec	szósty	szóstego	szóstegoczerwca
7. lipiec	siódmy	siódmego	siódmego lipca
8. sierpień	ósmo	ósmego	ósmego sierpnia
9. wrzesień	dziewi ty	dziewi tego	dziewi tego wrze nia
10. październik	dziesi ty	dziesi tego	dziesi tego pa dziernika
11. listopad	jedenasty	jedenastego	jedenastego listopada
12. grudzień	dwunasty	dwunastego	dwunastego grudnia

14 VII 2008 dzień miesiąc rok

15.03.2009 r.	15 III 2009 r.	15 marca 2009
5.07.1984 r.	5 VII 1984 r.	5 lipca 1984
1.01.2000 r.	1 I 2000 r.	1 stycznia 2000 r.

Który?	Kiedy? Którego? + od, do	przed, po
15.03.2010		
Pi tnasty marca dwa tysi ce dziesi tego roku	Pi tnastego marca dwa tysi ce dziesi tego roku	Przed / po pi tnastym marca dwa tysi ce dziesi tego roku
1.01.2000 r.		
Pierwszy stycznia dwutysi cznego roku	Pierwszego stycznia dwutysi cznego roku	Przed / po pierwszym stycznia dwutysi cznego roku

JEST ROK	
2000	dwutysięczny, ale:
2001	dwa tysi ce pierwszy
2007	dwa tysi ce siódmy
2012	dwa tysi ce dwunasty
2022	dwa tysi ce dwudziesty drugi

24.12	Dwudziestego czwartego grudnia jest Wigilia.
31.12	Trzydziestego pierwszego grudnia jest sylwester.
01.01	Pierwszego stycznia jest Nowy Rok.
26.05	Dwudziestego szóstego maja jest Dzie Matki.
01.06	Pierwszego czerwca jest Dzie Dziadka.
966 r.	Dziewi cset sze dziesi ty szósty ó chrzest Polski.
15.07.1410 r.	Pi tnasty czerwca tysi c czterysta dziesi tego roku ó bitwa pod Grunwaldem.
3.05.1791 r.	Trzeci maja tysi c siedemset dziewi dziesi tego roku ó Konstytucyj 3 maja.
1.05.2004 r.	Pierwszy maja dwa tysi ce czwartego roku ó wst pienie Polski do Unii Europejskiej.

ZAPAMIĘTAJ!

Odmieniaj c liczebniki porz dkowe wielowyrzowe, odmieniamy:

- tylko dwa ostatnie wyrazy - tylko one maj posta liczebników porz dkowych, wcze niejsze wyrazy maj form liczebników gównych, np. šrok tysi c pi set dwudziesty pi työ, šw roku **tysiąc pięćset dwudziestym piątymö**,
- ostatni wyraz, je li liczebnik nie zawiera dziesi tek, np. štysi c osiemset pierwszyö,
- ostatni wyraz, je li liczebnik nie zawiera dziesi tek i jedno ci, np. štysi c osiemsetnyö.

Ze względu na szybko zapisu bardzo często zapisujemy liczebniki cyframi arabskimi i rzymskimi. Obowiązują tu określone zasady interpunkcyjne.

Zasady interpunkcji w stosowaniu liczebników:

- po liczebnikach głównych nie stawiamy kropki;
- po liczebnikach porządkowych zapisanych cyframi arabskimi stawiamy kropkę, wyjątkiem są sytuacje, kiedy:
 - cyfry oznaczają godziny, np. Właśnie nie minie 12 (ale: **12.00**), czas na posiłek,
 - podajemy rok, np. Było to w 1945 r.,
 - w zapisie daty miesiąc jest podany słownie, np. Urodził się 12 października 2002 roku. albo miesiąc zapisany jest cyframi rzymskimi, np. Urodził się 12 X 2002 roku.
 - podajemy stronice, np. Otwórzcie podręcznik na stronie 152 i przeczytajcie...;
- po liczebnikach porządkowych zapisanych cyframi rzymskimi nie stawiamy kropki.

Jedynym poprawnym zapisem wyrażenia „słata dziewięćdziesiąt” przy pomocy cyfr to: „słata 90”. Przy odczytywaniu miesiąca w dacie zawsze podajemy jego formę w dopełniaczu, np. „Dzisiaj jest pierwszy czerwca” - tylko taka forma jest poprawna.

LICZEBNIKI ZBIOROWE

Czasowniki		występowanie	
<p>rzeczownikami rodzaju nijakiego na -ę, które są nazwami istot męskich</p>	<p>policzalnymi rzeczownikami pluralia tantum</p>	<p>rzeczownikami rodzaju męskiego w liczbie mnogiej, jeżeli odnoszą się do grupy osób, w której są mężczyźni i kobiety</p>	<p>w kilku utartych frazeologizmach</p>
<p>prosi lwi kurcz piskl szczeni koci ciężki jagnię rebi kacz niemowlę bliźni</p>	<p>sanie skrzypce widły grabie obciążenie nożyczki oczepiny chrzciny urodziny imieniny schody drzwi</p>	<p>sześć cioro studentów czworo lekarzy troje nauczycieli pięć cioro policjantów dwoje zakochanych dwoje rodziców</p>	<p>dzisiaj cioro przykaza dwoje ręk dwoje oczu dwoje uszu Rzeczpospolita Obojga Narodów</p>

pi czoro niemowl t, dwoje bli ni t, troje rebi t, o mioro ciel t / szczeni t / koci t	troje dzieci, siedmioro wide€ dwana cioro sa , dwoje imienin, troje schodów, czworo skrzypiec		Królestwo Obojga Sycylii
LICZEBNIKI ZBIOROWE			
2 dwoje 3 troje 4 czworo 5 pi cioro 6 sze cioro 7 siedmioro 8 o mioro 9 dziewi cioro 10 dziesi cioro	11 jedena cioro 12 dwana cioro 13 trzyna cioro 14 czterna cioro 15 pi tna cioro 16 szesna cioro 17 siedemna cioro 18 osiemna cioro 19 dziewi tna cioro 20 dwadzie cioro	21dwadzie cioro jeden 22dwadzie cioro dwoje 23dwadzie cioro troje 24dwadzie cioro czworo 25dwadzie cioro pi ciro 26dwadzie cioro sze cioro 27dwadzie cioro siedmioro 28dwadzie cioro o mioro 29dwadzie cioro dziewi cioro 30trzydzie cioro	
40 czterdzie cioro 50 pi dziesi cioro 60 sze dziesi cioro 70 siedemdziesi cioro 80osiemdziesi cioro 90dziewi dziesi cioro			

DEKLINACJA LICZEBNIKÓW ZBIOROWYCH

	OBOJE	OBYDWOJE	DWOJE	TROJE	Zakończenia
M.	czworo	obydwoje	dwoje	troje	-oj-e
D.	czworga	obydwojga	dwojga	trojga	-ojg-a
C.	czworgu	obydwojgu	dwojgu	trojgu	-ojg-u
B.	czworo	obydwoje	dwoje	troje	-oj-e
N.	czworgiem	obydwojgiem	dwojgiem	trojgiem	-ojgi-em
Ms.	o czworgu	o obydwójgu	o dwojgu	o trojgu	-ojg-u

	CZWORO	PIĘCIORO	JEDENAŚCIORO	DWADZIEŚCIORO	Zakończenia
M.	oboje	pi cioro	jedena cioro	dwadzie cioro	-or- o
D.	obojga	pi ciorga	jedena ciorga	dwadzie ciorga	-org- a
C.	obojgu	pi ciorgu	jedena ciorgu	dwadzie ciorgu	-org- u
B.	oboje	pi cioro	jedena cioro	dwadzie cioro	-or- o
N.	obojgiem	pi ciorgiem	jedena ciorgiem	dwadzie ciorgiem	-orgi- em
Ms.	o obojgu	o pi ciorgu	o jedena ciorgu	o dwadzie ciorgu	-org- u

LICZEBNIK ZBIOROWY + RZECZOWNIK

M.	To jest ...	troje studentów	i	czworo niemowl t.
D.	Nie ma...	trojga studentów		czworga niemowl t.
C.	Przygl dam si ...	trojgu studentom		czworgu niemowl tom .
B.	Znam ...	troje studentów		czworo niemowl t.
N.	Rozmawiam z ...	trojgiem studentów		czworgiem niemowl t.
Ms.	Opowiadam o ...	trojgu studentach		czworgu niemowl tach .
W.	O	troje studentów		czworo niemowl t!

Pod pomnikiem **troje** turystów robił zdjęcie.

Do egzaminu przystąpił **osiemdziesięcioro** uczniów.

W gnie dzie jaskółki wrzeszcza **sześcioro** głośnych piśki t.

Kiedy chrząki powinieli znać **dziesięcioro** przykaza .

Z **dwojgiem** przyjaciół wybrałem się do galerii sztuki nowoczesnej.

Kuligi, z **siedmiorga** są, ruszyli w kierunku lasu.

ZAPAMIĘTAJ!

Odmieniaj liczebniki porządkowe wielowyrzowe, odmieniamy:

- tylko dwa ostatnie wyrazy ó tylko one mają postać liczebników porządkowych, wcześniejsze wyrazy mają formę liczebników głównych, np. sześćset trzydzieści dwa tysięcy pięćset dwudziestym piątym,
- ostatni wyraz, jeżeli liczebnik nie zawiera dziesiętek, np. sześćset osiemset pierwszy,
- ostatni wyraz, jeżeli liczebnik nie zawiera dziesiętek i jednego ci, np. sześćset osiemsetny.

LICZEBNIKI UŁAMKOWE

LICZEBNIKI UŁAMKOWE

ó w sposób dokćdniejszy okre laj ilo , niektóre odmieniaj si przez przypadki:

Liczebnik ułamkowy **špólö** nie odmienia si . Liczebnik **špóltoraö** nie odmienia si przez przypadki, ale ma dwie formy rodzajowe:

e sk (np. špóćorej godziny),m sk i nijak (np. špóćora kilometraö).

Pozostać liczebniki ułamkowe odmieniaj si .

	odmienne	nieodmienne
M.	trzy czwarte litra	póćgodziny
D.	trzech czwartych litra	póćgodziny
C.	trzem czwartym litra	póćgodziny
B.	trzy czwarte litra	póćgodziny
N.	z trzema czwartymi litra	póćgodziny
Ms.	o trzech czwartych litra	póćgodziny
W.	o trzy czwarte litra!	o póćgodziny!

Spotykaćm si z Wćdkiem przez **póltora** roku.

Do tego ciasta nale y doda ćwierć szklanki cukru.

Jedna trzecia klasy to dziewcz ta.

Dwie piąte i cztery dziesiąte to to samo.

W **połowie** roku do naszej klasy przyszedćnowy ucze .

Jedna setna to inaczej jeden procent.

LICZEBNIKI NIEOKREŚLONE

LICZEBNIKI NIEOKREŚLONE

ó podaj przybli on , niezbyt dokćdn ilo osób lub przedmiotów, odmieniaj si przez przypadki i rodzaje:

	rodzaj męskoosobowy	rodzaj niemęskoosobowy
M.	kilkunastu lekarzy	wiele zwierz t
D.	kilkunastu lekarzy	wielu zwierz t
C.	kilkunastu lekarzom	wielu zwierz tom
B.	kilkunastu lekarzy	wiele zwierz t
N.	z kilkunastoma lekarzami	z wieloma zwierz tami
Ms.	o kilkunastu lekarzach	o wielu zwierz tach
W.	o kilkunastu lekarzy!	o wiele zwierz t!

W drodze nad morze zatrzymam si **parę** dni w Warszawie.

Po ostatnich ulewach ewakuowano mieszka ców **kilkudziesięciu** gospodarstw.

Na starcie biegu marato skiego stan ć **kilkuset** zawodników.

Wiele razy próbowałem wybić mu ten pomysł z głowy.
Kilka razy udało mi się z nim porozmawiać.
 Siostrzeczka przyszła do matki po trochę soli.

ZAIMKI

ZAIMKI

Zaimek to odmienna część mowy, która zastępuje jakkolwiek część mowy (np. rzeczownik, przymiotnik, przysłówek, liczebnik) z wyjątkiem czasownika. Pełni ich funkcje w zdaniu. Zaimki odmieniają się przez przypadki, liczby i rodzaj gramatyczny.

PODZIAŁ ZAIMKÓW

Ze względu na zastępowaną część mowy zaimki dzielimy na:

rzeczowne – zastępuje rzeczowniki	<i>kto, wszyscy, nic, ja, on</i>
przymiotne – zastępuje przymiotniki	<i>jaki, każdy, żaden, który, czyj, mój, swój</i>
przysłowne – zastępuje przysłówki	<i>tam, jak, kiedy, gdzie, nigdy</i>
liczebne – zastępuje liczebniki	<i>ile, kilka, tyle, ileś, ilekolewiek</i>

Ze względu na znaczenie zaimki dzielimy na:

osobowe	<i>ja, ty, on, ona, ono, my, wy, oni, one</i>
dzierżawcze	<i>mój, twój, nasze, jego, wasze, ich</i>
wskazujące (określone)	<i>ten, ta, to, te, ci, tamten, tu, tam, wtedy, ów</i>
pytajne	<i>kto, co, kiedy, jak, gdzie, ile</i>
nieokreślone	<i>ktoś, coś, jakieś, któreś, gdzieś, kiedyś, cokolwiek, ktokolwiek</i>
przeczące	<i>nikt, nic, żaden, żadna, żadne, nigdy, nigdzie, nijak, znikąd, donikąd</i>
względne	<i>który, jak, kiedy, gdzie (wprowadzają zdanie podrzędne)</i>
upowszechniające (uogólniające)	<i>wszyscy, wszystkie, wszystko, zawsze, wszędzie, każdy, każda, każde</i>
zwrotny	<i>się</i>

Funkcja zaimków w zdaniu

orzecznika (Ten dom jest mój.)

podmiotu (Ja jestem najszybszy.)
dopełnienia (Daj mi trochę czasu)
przydawki (Mój dom jest niewielki)

ODMIANA ZAIMKÓW

Odmieniaj się zaimki rzeczowne, przymiotne i liczebne.
 Zaimki przysłówne (jak przysłówki) nie odmieniają się.
 Zaimki rzeczowne i liczebne odmieniają się przez przypadki (M. *ja*, D. *mnie*, N. *mną* oraz M. *tylu*, N. *tyłoma*), a zaimki przymiotne przez liczby, rodzaje i przypadki (M. *taki/taka/takie*, D. *takiego/takiej/takich*, N. *takim/taką/takimi*).

ZAIMKI OSOBOWE	ZAIMKI DZIERŻAWCZE		
	Rodzaj męski	Rodzaj żeński	Rodzaj nijaki
ja	mój	moja	moje
ty	twój	twoja	twoje
on/ono	jego	jego	jego
ona	jej	jej	jej
my	nasz	nasza	nasze
wy	wasz	wasza	wasze
oni/one	ich	ich	ich

ODMIANA ZAIMKÓW OSOBOWYCH

liczba pojedyncza					
M.	ja	ty	on	ona	ono
D.	mnie	ciebie	jego, go, niego	jej, niej	jego, go, niego
C.	mnie, mi	tobie, ci	jemu, mu, niemu	jej, niej	jemu, mu, niemu
B.	mnie	ciebie, ci	jego, go, niego	jej, niej	je, nie
N.	(ze) mn	(z) tob	(z) nim	(z) ni	(z) nim
Ms.	(o) mnie	(o) tobie	(o) nim	(o) niej	(o) nim
W.	-----	-----	-----	-----	-----

liczba mnoga				
M.	my	wy	oni	one
D.	nas	was	ich	ich
C.	nam	wam	im	im
B.	nas	was	ich, nich	je, nie
N.	(z) nami	(z) wami	(z) nimi	(z) nimi
Ms.	(o) nas	(o) was	(o) nich	(o) nich
W.	-----	-----	-----	-----

Formy: **mi, cię, ci, go** to tzw. krótkie formy, które mają wspólny akcent z wyrazem, z którym się łączą. Mogą one wystąpić tylko w pozycji nieakcentowanej w zdaniu (dlatego nie używamy ich ani na początku, ani na końcu zdania). Formy **niego, niemu, niej** w odróżnieniu od form **jego, jemu, niej** występują tylko po przyimkach, np. Na niego patrz. ale: Jego widz.

W języku polskim nie używa się w funkcji podmiotu zaimków **1 i 2 osoby**, chyba że chcemy wyraźnie podkreślić, że to te osoby wykonują wyrażoną w zdaniu czynność. W innym wypadku zaimki pomijamy, gdyż to samo znaczenie wyraża końcówka czasownika (orzeczenia zdania).
 Przykład: ~~Napisał~~ **em** książkę. zamiast **Ja** napisa**em** książkę.

ODMIANA ZAIMKÓW DZIERŻAWCZYCH (odmieniają się przez przypadki podobnie jak przymiotniki)						
liczba pojedyncza						
	Rodzaj męski	Rodzaj żeński	Rodzaj nijaki	Rodzaj męski	Rodzaj żeński	Rodzaj nijaki
M.	mój	moja	moje	twój	twoja	twoje
D.	mojego	mojej	mojego	twojego	twojej	twojego
C.	mojemu	mojej	mojemu	twojemu	twojej	twojemu
B.	mój/mojego	moj	moje	twój/twoje	twoj	twoje
N.	moim	moj	moim	twoim	twoj	twoimi
Ms.	moim	mojej	moim	twoim	twojej	twoich
W.	mój!	moja!	moje!	twój!	twoja!	twoje!

	Rodzaj męski	Rodzaj żeński	Rodzaj nijaki	Rodzaj męski	Rodzaj żeński	Rodzaj nijaki
M.	nasz	nasza	nasze	wasz	wasza	wasze
D.	naszego	naszej	naszego	waszego	waszej	waszego
C.	naszemu	naszej	naszemu	waszemu	waszej	waszemu

B.	nasz/naszego	nasz	nasze	wasz/waszego	wasza	wasze
N.	naszym	nasz	naszym	waszym	wasz	waszym
Ms.	naszym	naszej	naszym	waszym	waszej	waszym
W.	nasz!	nasza!	nasze!	wasz!	wasza!	wasze!

	Rodzaj męski	Rodzaj żeński	Rodzaj nijaki
M.	swój	swoja	swoje
D.	swojego	swojej	swojego
C.	swojemu	swojej	swojemu
B.	swój/swojego	swoj	swoje
N.	swoim	swoj	swoim
Ms.	swoim	swojej	swoim
W.	swój!	swoja!	swoje!

ODMIANA ZAIMKÓWCZYJ, CZYJŚ, CZYJKOLWIEK, NICZYJ					
	Liczba pojedyncza			Liczba mnoga	
	Rodzaj męski	Rodzaj żeński	Rodzaj nijaki	Rodzaj męskoosobowy	Rodzaj niemęskoosobowy
M.	czyj, niczyj	czyja, niczyja	czyje, niczyje	czyi, niczyi	czyje, niczyje
D.	czyjego, niczyjego	czyjej, niczyjej	czyjego, niczyjego	czyich, niczyich	
C.	czyjemu, niczyjemu	czyjej, niczyjej	czyjemu, niczyjemu	czyim, niczym	
B.	czyjego, niczyjego	czyj , niczyj	czyje, niczyje	czyich, niczyich	czyje, niczyje
N.	czyim, niczym	czyj , niczyj	czyim, niczym	czyimi, niczymi	
Ms.	czyim, niczym	czyjej, niczyjej	czyim, niczym	czyich, niczyich	
W.	czyj, niczyj	czyja, niczyja	czyje, niczyje	czyi, niczyi	czyje, niczyje

Zaimki "czyjś" i "czykolwiek" odmieniają się tak samo, jak "czyj" z różnicą, e zawsze na końcu należy dodać - (czyj , czyje , czyjego , czyjemu itd.) lub -kolwiek (czykolwiek, czyjemukkolwiek itd.)

ODMIANA ZAIMKÓW DZIERŻAWCZYCH Rodzaj męskoosobowy / Rodzaj niemęskoosobowy					
M.	moi/moje	twoi/twoje	nasi/nasze	wasi/wasze	swoi/swoje
D.	moich	twoich	naszych	waszych	swoich
C.	moim	twoim	naszym	waszymi	swoimi
B.	moich/moje	twoich /twoje	naszych/nasze	waszych/wasze	swoich/swoje
N.	moimi	twoimi	naszymi	waszymi	swoimi
Ms.	moich	twoich	naszych	waszych	swoich
W.	moi/moje!	twoi/twoje!	nasi/nasze!	wasi/wasze!	swoi/swoje!

ODMIANA ZAIMKÓW WSKAZUJĄCYCH (OKREŚLONYCH)					
	Liczba pojedyncza			Liczba mnoga	
	Rodzaj męski	Rodzaj żeński	Rodzaj nijaki	Rodzaj męskoosobowy	Rodzaj niemęskoosobowy
M.	ten	ta	to	ci	te
D.	tego	tej	tego	tych	
C.	temu	tej	temu	tym	
B.	tego	tę	to	tych	te
N.	tym	tą	tym	tymi	
Ms.	tym	tej	tym	tych	
W.	ten	ta	to	ci	te

Zaimki "tamten", "tamta", "tamto", "tamci" oraz "tamte" pełni zbliżone funkcje, ale służą do określania przedmiotów, osób lub pojęć znajdujących się w jakimś sensie dalej od mówiącego. Odmiana tych zaimków jest analogiczna, jak zaimków poprzednich: różnica polega na dodaniu do każdego z zaimków przedrostka "tam-" (tamtego, tamci, tamtych itd.) z wyjątkiem biernika i rodzaju żeńskiego, gdzie dopuszczalna jest tylko forma tamt.

TAKI, TAKA, TAKIE, TACY, TAKIE					
Zaimki "taki", "taka", "takie", "tacy" oraz "takie", pełni te funkcje przymiotników, służą do określania cechy przedmiotu (lub osoby), która jest już znana z kontekstu. Nieodmienny zaimek "tak" pełni funkcje przysłówka.					
	Liczba pojedyncza			Liczba mnoga	
	Rodzaj męski	Rodzaj żeński	Rodzaj nijaki	Rodzaj męskoosobowy	Rodzaj niemęskoosobowy
M.	taki	taka	takie	tacy	takie
D.	takiego	takiej	takiego	takich	

C.	takiemu	takiej	takiemu	takim	
B.	takiego	taką	takie	takich	takie
N.	takim	taką	takim	takimi	
Ms.	takim	takiej	takim	takich	
W.	taki	taka	takie	tacy	takie

tu, tam, stąd, stamtąd, tędy, wtedy

Te zaimki pełni ce funkcje przysłówków, określają znane miejsce lub kierunek ("tu", "tam", "stąd", "stamtąd", "tędy") lub czas ("wtedy"). Wszystkie są nieodmienne.

ODMIANA ZAIMKÓW PYTAJNYCH I WZGLĘDNYCH

Zaimki pytajne, używane podczas pytania, służą do wskazania interesującej cechy, przedmiotu itd. Zaimki względne, identyczne z zaimkami pytajnymi, używane są jako spójniki łączące zdania główne ze zdaniem podrzędnym i pełni w zdaniu podrzędnym funkcję podmiotu. Zdanie podrzędne określa jeden z wyrazów użytych w zdaniu głównym.

M.	kto	co
D.	kogo	czego
C.	komu	czemu
B.	kogo	co
N.	kim	czym
Ms.		
W.	kto	co

KTÓRY, KTÓRA, KTÓRE, KTÓRZY

Zaimek "który" służy do zadania pytania lub do określenia w zdaniu podrzędnym elementu (osoby, rzeczy, zwierzęcia, pojęcia itd.) z pewnej grupy elementów. Odpowiedź na pytanie "który" może być również wyrażona za pomocą liczebnika porządkowego lub przymiotnika. W niektórych sytuacjach może być stosowany zamiennie z zaimkami "kto" i "co".

	Liczba pojedyncza			Liczba mnoga	
	Rodzaj męski	Rodzaj żeński	Rodzaj nijaki	Rodzaj męskoosobowy	Rodzaj niemęskoosobowy
M.	który	która	które	którzy	które
D.	którego	której	którego	których	
C.	któremu	której	takiemu	którym	
B.	którego	któr	które	których	które
N.	którym	któr	którym	którymi	
Ms.	którym	której	którym	których	
W.	który	która	który	którzy	które

JAKI, JAKA, JAKIE, JACY

Zaimek "jaki" służy do zadania pytania lub do określenia w zdaniu podrzędnym cech elementu (osoby, rzeczy, zwierzęcia, pojęcia itd.). Pytający oczekuje odpowiedzi wyrażonej przymiotnikiem lub wyrażeniem przymiotnikowym, ale w niektórych sytuacjach może na użyć innych części mowy.

	Liczba pojedyncza			Liczba mnoga	
	Rodzaj męski	Rodzaj żeński	Rodzaj nijaki	Rodzaj męskoosobowy	Rodzaj niemęskoosobowy
M.	jaki	jaka	jakie	jacy	jakie
D.	jakiego	jakiej	jakiego	jakich	
C.	jakiemu	jakiej	jakiemu	jakim	
B.	jakiego	jak	jakie	jakich	jakie
N.	jakim	jak	jakim	jakimi	
Ms.	jakim	jakiej	jakim	jakich	
W.	jaki	jaka	jakie	jacy	jakie

KIEDY, GDZIE, JAK, KTÓRĘDY, SKĄD, DOKĄD, ILE

Te zaimki służą do określenia czasu ("kiedy"), miejsca ("gdzie"), sposobu ("jak"), drogi ruchu ("którędy"), miejsca początku ruchu ("skąd"), miejsca celu ruchu ("dokąd"), liczności ("ile").

ZAIMKI NIEOKREŚLONE

Zaimki nieokreślone powstają z zaimków pytających i względnych i służą do wyrażenia pewnego, niesprecyzowanego pojęcia (osoby, rzeczy itd.), które dla mówiącego nie ma znaczenia.

Wszystkie te zaimki powstają poprzez dodanie przyrostka "-ś" niezależnie od osoby i przypadku, np. **czyjś, czyjegoś, któraś, którymś, jakiegoś, gdzieś, skądś, ileś** itd.

Dla zaimków "który", "jaki", "kto", "gdzie", "skąd", "dokąd", "jak", "kiedy" i "czyj" można utworzyć zaimki nieokreślone przez dodanie przyrostka "-kolwiek":

czyjkolwiek, czyjegokolwiek, którakolwiek, którymkolwiek, jakiegokolwiek, gdziekolwiek, skądkolwiek, kiedykolwiek itd.

ZAIMKI UPOWSZECHNIAJĄCE

Zaimki upowszechniają cechę do wyrażenia powszechności jakiej cechy, obiektów, osób, rzeczy itp. **każdy, każda, każde; wszyscy, wszystkie**

Zaimek "**każdy**" określa jeden element z zbioru osób, zwierząt, rzeczy i pojęć abstrakcyjnych, a także dowolny inny element tego zbioru spełniający samą zależność. Zaimek ten występuje tylko w liczbie pojedynczej. W przypadku konieczności użycia liczby mnogiej, należy użyć zaimka "**wszyscy**" lub "**wszystkie**", które zastępują jednocześnie niecałą grupę (zbiór) elementów.

	Liczba pojedyncza			Liczba mnoga	
	Rodzaj męski	Rodzaj żeński	Rodzaj nijaki	Rodzaj męskoosobowy	Rodzaj niemęskoosobowy
M.	każdy	każda	każde	wszyscy	wszystkie
D.	ka dego	ka dej	ka dego	wszystkich	
C.	ka demu	ka dej	ka demu	wszystkim	
B.	ka dego	ka d	ka de	wszystkich	wszystkie
N.	ka dym	ka d	ka dym	wszystkimi	
Ms.	ka dym	ka dej	ka dym	wszystkich	
W.	ka dy	ka da	ka de	wszyscy	wszystkie

WSZYSTKO

Zaimek "**wszystko**" jest używany do określenia każdej rzeczy lub pojęć abstrakcyjnych. Pełni funkcję rzeczownika rodzaju nijakiego w liczbie pojedynczej.

M.	wszystko
D.	wszystkiego
C.	wszystkiemu
B.	wszystkiego
N.	wszystkim
Ms.	
W.	wszystko

ZAWSZE, WSZĘDZIE

Zaimek "zawsze" jest używany do określenia czegoś przeciwnego czasowi, a zaimek "wszędzie" do określenia wszystkich możliwych miejsc.

ZAIMKI PRZECZĄCE

Zaimki przeczące są używane do budowania zdań zaprzeczonych. Choć znaczenie zaimka jest już zaprzeczone, w języku polskim stosuje się podwójne zaprzeczenie, a więc przy użyciu przeczących zdań należy użyć jeszcze partykuły "nie".

Przykład: Gdzie ci może na zastoju? Nigdzie.

Zaimki "**nikt**" i "**nic**" odpowiadają zaimkom "kto" i "co". Oba występują tylko w liczbie pojedynczej w rodzaju męskim ("**nikt**") lub nijakim ("**nic**") i narzucają te formy następującym czasownikom.

Zaimek "**nikt**" oznacza jedną z osób z danego zbioru, a "**nic**" oznacza jedną z rzeczy, zwierząt, roślin. Oba oznaczają, że nie istnieje element z danego zbioru osób ("**nikt**") lub innych rzeczy ("**nic**"), który mógłby wykonywać czynności ze zdania.

M.	nikt	nic
D.	nikogo	niczego
C.	nikomu	niczemu
B.	nikogo	nic
N.	nikim	niczym
Ms.		

ŻADEN, ŻADNA, ŻADNE

Zaimki "**żaden**" odmieniają się jak przymiotniki i logicznie odpowiadają zaimkom "nikt" i "nic".

	Liczba pojedyncza			Liczba mnoga	
	Rodzaj męski	Rodzaj żeński	Rodzaj nijaki	Rodzaj męskoosobowy	Rodzaj niemęskoosobowy
M.	żaden	żadna	żadne	żadni	żadne
D.	adonego	adenej	adnego	adnych	
C.	adenemu	adenej	adnemu	adnym	
B.	adonego	aden	adne	adnych	adne
N.	adnym	aden	adnym	adnymi	
Ms.	adnym	adenej	adnym	adnych	
W.	aden	adna	adne	adni	adne

ZAIMKI ZWROTNE

Zaimki zwrotne w połączeniu z czasownikami służą do wyrażenia, że podmiot wykona czynność na samym sobie. W języku polskim występują zaimki zwrotne: "się", "siebie", "sobie" oraz również zaliczany przez niektórych językoznawców zaimek zwrotno-dzierżawczy "swoj".

M.	– brak –
D.	siebie/si
C.	sobie
B.	siebie/si
N.	sob
Ms.	sobie

PRZYŚLÓWKI

PRZYŚLÓWKI

Informują o miejscu, czasie, celu lub sposobie działania.

Odnoszą się do czasownika i za ich pomocą opisujemy, kiedy, jak, gdzie i dlaczego coś się stało i odpowiadają na pytania: jak? kiedy? gdzie?

Określają, jak lub w jaki sposób wykonywana jest czynność, oznaczają warunki i cechy procesów, a także ich okoliczności.

Przyśłówki są nieodmienne.

Przyśłówki dzielimy na **podstawowe (pierwotne)** i **pochodne**.

podstawowe	pochodne
np. gdzie, kiedy, skąd, dziś, jutro, wczoraj, bardzo, nagle, ukradkiem	tworzą się najczęściej od innych części mowy, często od przymiotników, np. cicho, dobrze
jakościowe (oznaczają cechy wewnętrzne warunków i procesów, stanów, czynności lub cech), np. mówi głośno, wygląda ładnie	okolicznościowe (oznaczają okoliczności, czas, miejsce), np. daleko, jutro, boszo

Funkcję w zdaniu

Najczęściej pełni funkcję okolicznika (np. mówi głośno, bardzo cicho, niezwykle przystojny).

Ze względu na znaczenie przyśłówki dzieli się na:

- **przysłówki sposobu**, np. *ukradkiem, osobno, powoli, ładnie*,
- **przysłówki miejsca**, np. *niedaleko, wszędzie, nigdzie*,
- **przysłówki czasu**, np. *dzisiaj, zawsze, nigdy*.

Tworzenie przysłówków od przymiotników

Przysłówki utworzone od przymiotników zakończonych na **-ski, -asty, -owaty, -owy, -k, -g, -ch; miękkotematowe; nierozdzielne (bezsufixalne)** przyjmują końcówki **-o**: szybki ó szybko, kraciasty ó kraciasto, gępkowaty ó gępkowato, zbiorowy ó zbiorowo, deszczowy ó deszczowo, cishy ó cicho, długi ó dugo, jasny ó jasno, trudny ó trudno, tani ó tanio, mały ó mały.

Przysłówki utworzone od przymiotników zakończonych na **-ry, -ny, -ty, -ły, -liwy, -iczny, -alny, -owny** przyjmują końcówki **-e**: m. dry ó m. drze, dobry ó dobrze, smaczny ó smacznie, piśkny ó piśknie, słoneczny ó słonecznie, efektowny ó efektownie, doskonały ó doskonale.

STOPNIOWANIE PRZYSŁÓWKÓW

Regularne stopniowanie przysłówków + -ej

Stopień równy	Stopień wyższy	Stopień najwyższy
trudno tanio	trudniej taniej	najtrudniej najtaniej
alternacje l:l miły g:ż długi ch:sz cicho st:ść cz sto sn:śni jasno	miej dalej ciszej cz cieżej jażej	najmiej najdalej najciszej najczaciej najjażej
redukcja -ko, -oko, -eko daleko	dalej	najdalej
s:żblisko r:rszeroko d:dźrzadko	bliżej szerzej rzadziej	najbliżej najszerzej najrzadziej

Nieregularne stopniowanie przysłówków

dobrze le dużo mały	lepiej gorzej więcej mniej	najlepiej najgorzej najwięcej najmniej
------------------------------	-------------------------------------	---

Analizacyjne stopniowanie przysłówków

Analizacyjne stopniowanie przysłówków dotyczy przysłówków mających w podstawowej formie cztery sylaby i więcej. Stopień wyższy tworzymy za pomocą wyrazu **bardziej**, który dodajemy do przysłówka w stopniu równym. Stopień najwyższy tworzymy za pomocą wyrazu **najbardziej** dodanego do stopnia wyższego.

Stopień równy	Stopień wyższy bardziej/mniej + stopie równy	Stopień najwyższy najbardziej/ najmniej + stopie równy+
interesuj co elegancko	bardziej interesuj co mniej elegancko	najbardziej interesuj co najmniej elegancko

Stopień wyższy w porównaniach

W konstrukcjach porównawczych używamy stopnia wyższego przysłówka. Do porównania służą wyrazy: **niż, od, coraz**.

Latem jest cieplej **niż** zimą.
Magda mówi po polsku lepiej **od** Nazara.
Mam **coraz** więcej pracy.

PRZYIMEK

PRZYIMEK

Nieodmienna cz. mowy.

Niesamodzielna cz. mowy, w połączeniu z innym wyrazem (najczęściej rzeczownikiem, liczebnikiem, przymiotnikiem i przysłówkiem) tworzy całość znaczeniową **wyrażenie przyimkowe**.

PODZIAŁ PRZYIMKÓW

Proste	Złożone
bez, do, dla, dzięki, koło, ku, między, nad, z, przez, po	poprzez (po+przez), zza (z+za), pomiędzy (po+między), spode (z+pod), pomimo (po+mimo), znad (z+nad), spomiędzy (z+po+między)

WYRAŻENIE PRZYIMKOWE

Przyimek występuje z rzeczownikiem, liczebnikiem, przymiotnikiem i przysłówkiem, tworząc z nim wyrażenie przyimkowe, np. pod względem, nad stołem, przez przypadek.

ku słońcu
na tablicy
pod sufitem
dla rodziców
na dobrze
dla potomnych
o szóstej
po dziesiątej
na gócho

SPÓJNIK

SPÓJNIK	
Nieodmienna cz mowy	
Spójnik €czy (spaja) elementy w obr bie wypowiedzi ó wyrazy w zdaniu (Ania i Kasia maj dzi urodziny. Ubierz kurtk lub p€szcz.) lub zdania sk€dowe w zdaniu z€ onym (My l , wi c jestem. piewam, mimo e nie potrafi .).	
Dzieli si na:	
współrzędne	podrzędne
Spójniki współz dne €cz zdania lub ich cz ci. Stanowi zwykle po€czenie elementów gramatycznie jednorodnych .	Spójniki podrz dne €cz zdanie podrzędne z nadrzędnym , tworz c zdanie z€ one.
<p>spójniki łączne (€cz elementy, których tre ci wskazuj na €czno czasow lub przestrzenn), np. i, a, oraz, też, także, ani, ni, zarazem;</p> <p>spójniki rozłączne (€cz elementy, których tre ci wzajemnie si wykluczaj), np. albo, lub, bądź;</p> <p>spójniki wynikowe (€cz elementy, w których tre jednego wynika z tre ci drugiego), np. więc, zatem, dlatego, toteż, stąd;</p> <p>spójniki przeciwstawne (€cz elementy, których tre ci przeciwstawiaj si sobie), np. a, ale, lecz, jednak, natomiast, tymczasem;</p> <p>spójniki wyjaśniające (€cz elementy, w których jeden stanowi wyja nienie drugiego), np. czyli, to jest, inaczej, to znaczy.</p>	<p><i>aby, albowiem, bo, bowiem, choć, chociaż, gdyż, jeśli, jeżeli, ponieważ, skoro, że, żeby</i></p>
<p><i>Posprzątałem swój pokój i kuchnię, i jeszcze łazienkę.</i></p> <p><i>Wszyscy siedzimy w domu, i to od kilku tygodni.</i></p> <p><i>Najpierw zrobimy zakupy, a potem pojedziemy do babci.</i></p> <p><i>Trening był wyczerpujący a intensywny.</i></p>	<p><i>Wszyscy wiedzą, że Marek jest bardzo oszczędny.</i></p> <p><i>Mężczyzna zadzwonił po policję, gdyż sprzed biura skradziono jego samochód.</i></p>

WYKRZYKNIK

WYKRZYKNIK
Nieodmienna cz mowy
Wyra a stan uczuciowy mówi cego i s€ do wzywiania kogo . Dzi ki nim zaznaczamy w mowie rado , podziw, niezadowolenie, z€ czy nawet wstr t, odraz : ach!, och!, ha!, hu!, hura!, fuj!, fe!, eh!, aj!, ojoj!, mniam! . Do wykrzykników mo emy zaliczy równie przekle stwa i wulgaryzmy, np. psiakrew!, cholera! .

Wspomnie te nale y o wyrazach **dźwiękonaśladowczych**, które równie mo emy zaliczy do wykrzykników, np. *bęc!*, *trach!*, *łups!*, *puk!*, *kukuryku!*, *człap-człap!*.

PARTYKUŁA

PARTYKUŁA

Nieodmienna i niesamodzieln cz ci mowy.

Wyra a wzmocnienie, uwydatnienie jakiego wyrazu lub modyfikowanie wypowiedzi.

Partykuł mog przeczy , np. **nie**, przypuszcza , np. *by*, *chyba*, rozkazywa , np. *niech*, pyta , np. *czy*, *li*, potwierdza , np. *tak*, yczy , np. *oby* oraz wzmacnia wypowied , np. *no*, *że*.

Np. Dzieci zaj te zabaw na podwórku raczej nie zareaguj na zawołanie *Chodź!*. Je li zniecierpliwiona mama krzyknie po raz drugi, u ywaj c partykuł *No chodźże wreszcie!*, ma wi ksz szans na to, e dziecko zareaguje.

INDEKS TERMINÓW GRAMATYCZNYCH

Język polski	Język ukraiński	Język polski	Język ukraiński
Akcent wyrazowy		Podmiot	
Alternacja (wymiana, oboczno)		Prefiks (przedrostek)	
Aspekt		Proklityki	
Aspekt dokonany		Przydawka	
Aspekt niedokonany		Przyimek	
Biernik		Przyimki (proste, złone)	(,)
Bezokolicznik		Przymiotnik	
Celownik		Przysłówek	
Czas tera niejszy		Przysłwki czasu	
Czas przeszły		Przysłwki jako ciowe	
Czas przyszły prosty	()	Przysłwki miejsca	
Czas przyszły złony	()	Przysłwki okoliczno ciowe	

Czasownik		Przysłówki pochodne	
Czasowniki przechodnie		Przysłówki podstawowe	
Czasowniki nieprzechodnie		Przysłówki sposobu	
Deklinacja		Przypadek	
Deklinacja m ska		Rekcja czasownika	
Deklinacja nijaka		Rodzaj m ski	
Deklinacja przymiotników mi kkotematowych	'	Rodzaj m skoosobowy	
Deklinacja przymiotników twardotematowych		Rodzaj niem skoosobowy	
Deklinacja e ska		Rodzaj nijaki	
Dopełniacz		Rodzaj e ski	
Dopełnienie		Rzeczownik	
Dwuznak		Spójniki podrz dne	
Enklityki		Spójniki współz dne	
Fleksja		Spółgłaska	
Głaska		Spółgłaski mi kkie	'
Głaski ustne		Spółgłaski twarde	
Głaski nosowe		Stopniowanie	
Głaski d wi czne		Strona	
Głaski bezd wi czne		Strona czynna	
Imiesłowy przymiotnikowe (czynne, bierne)	(,)	Strona bierna	
Imiesłowy przysłówkowe (współczesne, uprzednie)	(,)	Strona zwrotna	
Interfiks		Sufiks (przyrostek)	
Kategoria trybu		Sylaba	

Kategoria strony		ródg	
Ko cówka		Temat	
Koniugacja		Tryb oznajmuj cy (orzekaj cy)	
€cznik	'	Tryb rozkazuj cy	
Liczba		Tryb przypuszczaj cy (warunkowy)	
Liczba mnoga		Ubez d wi cznienie	
Liczba pojedyncza		Ud wi cznienie	
Liczebnik (proste, z	(,)	Upodobnienie mi dzywyrazowe	()
Liczebniki g		Upodobnienie post powe	
liczebniki nieokre lone		Upodobnienie wewn trzwyrazowe	
liczebniki mno ne		Upodobnienie wst czne	
Liczebniki porz dkowe		Uproszczenia	
Liczebniki zbiorowe		Wo	
liczebniki u		Wyg	
liczebniki wielorakie		Wykrzyknik	
Mianownik		Wyraz	
Miejscownik		Zaimki	
Nag		Zaimki osobowe	
Narz dnik		Zaimki dzier awcze	
Nieosobowa forma czasownika		Zaimki nieokre lone	
Odmiana przymiotnikowa rzeczowników		Zaimki przecz ce	
Okolicznik		Zaimki pytajne	
Odmiana osobliwa		Zaimki wskazuj ce (okre lone)	

Orzeczenie		Zaimki upowszechniające (uogólniające)	
Orzecznik		Zaimki względne	
Osobowa forma czasownika		Zaimek zwrotny	
Partykuł		Zdanie	

Literatura:

Biernik czy dopełniacz? URL: <https://www.abctlumaczenia.eu/blog/biernik-czy-dopelniacz/>

Grzegorzyczkova, R., Laskowski, R., Wróbel, H. (1998). Gramatyka współczesnego języka polskiego. Morfologia, Warszawa.

Imiesłowy i ich rodzaje. URL: <https://zpe.gov.pl/a/imieslowy-i-ich-rodzaje/DN28lvu36>

Język polski. URL: <https://aniakubica.com>

Lipińska E. (2009). *Nie ma róży bez kolców. Ćwiczenia ortograficzne dla cudzoziemców*, Universitas, Kraków.

Łuczyski, E. (2011). *Rozgryżaj c tajniki mowy. Wiedza o języku polskim dla logopedów*, Gdańsk.

Maciek, M. (2010). *Tęczowa gramatyka języka polskiego w tabelach. Część 1. Rzeczownik, przymiotnik, liczebnik*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.

Maciek, M. (2012). *Tęczowa gramatyka języka polskiego w tabelach. Część 2. Czasownik*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.

Małepsza M., Szymkiewicz A. (2005), *Hurra!!! Po polsku 1*, Prolog, Kraków.

Nagórko, A. (2006). *Zarys gramatyki polskiej*, Warszawa.

Odmiana liczebnika i zaimka. URL: <https://zpe.gov.pl/a/odmiana-liczebnika-i-zaimka/DoluLQfXb>

Po polsku ó po Polsce. URL: <https://www.popolskupolsce.edu.pl/pogotowie-jezykowe>

Polski info. URL: <https://polski.info/pl/grammar/numerals>

Polski na wynos. URL: https://www.polskinawynos.com/?page_id=322

Prizel-Kania A., Bucko D., Majcher-Legawiec U., Sowa K., (2016), *Po polsku po Polsce. Podręcznik do nauczania języka polskiego jako obcego oraz kultury polskiej dla początkujących*, Avalon, Kraków.

Przysłówki. URL: <https://polski.info/pl/grammar/adverbs>

Spojniki. URL: <https://polszczyzna.pl/spojnik-definicja-i-przyklady/>

Stempek I., Stelmach A., (2012), *Polski. Krok po kroku 2*, Glossa, Kraków.

Stempek I., Stelmach A., Dawidek S., Szymkiewicz A. (2010), *Polski. Krok po kroku 1*, Glossa, Kraków.

Tworzenie formy wołacza. Panie Kazimierzu, gdzie są klucze? URL: <https://prologpublishing.com/blog/de/tworzenie-formy-wolacza.html>

Wróbel, H. (2001). Gramatyka języka polskiego, Kraków.

Штепура А. П.

ПОЛЬСЬКА МОВА В ТАБЛИЦЯХ

б . . .

Видання друкується за авторським редагуванням

11.11.2022 .	60 84/16
Times NewRoman .- . . .2,84 . -	
6735,23	

. ,3
(04631) 7-19-72
E-mail: vidavn_ndu@ukr.net

ø
2137 29.03.05 .